

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАКАЗ

08.12.2016 р.

м. Київ

N 661

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
12 січня 2017 р. за N 31/29899

**Про затвердження Правил виконання польотів безпілотними
авіаційними комплексами державної авіації України**

Із змінами і доповненнями, внесеними
наказом Міністерства оборони України
від 8 січня 2020 року N 2

Відповідно до [статей 7, 45 Повітряного кодексу України](#) та з метою визначення порядку виконання
польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Правила виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України, що додаються.
2. Цей наказ набирає чинності з 01 червня 2017 року.

Міністр оборони України
генерал армії України
ПОГОДЖЕНО:
Голова Державної
прикордонної служби України
генерал-полковник
Міністр внутрішніх
справ України
Голова Державної служби
України з надзвичайних ситуацій

С. Т. Полторак

В. Назаренко

А. Б. Аваков

М. Чечоткін

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства оборони України
08 грудня 2016 року N 661
Зареєстровано

ПРАВИЛА

виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України

I. Загальні положення

1. Ці Правила визначають порядок організації та проведення польотів безпілотних авіаційних комплексів державної авіації України (далі - ДА), є обов'язковими для керівництва і виконання всіма суб'єктами авіаційної діяльності (далі - САД) ДА, а також військовими частинами (установами) центральних органів виконавчої влади (далі - ЦОВВ), Збройних Сил України (далі - ЗСУ) та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України (далі - ІВФ), у складі яких є підрозділи з використання безпілотних авіаційних комплексів, і регламентуються:

щодо загального порядку організації та проведення польотів безпілотними авіаційними комплексами ДА - Правилами виконання польотів державної авіації України, затвердженими [наказом Міністерства оборони України від 05 січня 2015 року N 2](#), зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 26 січня 2015 року за N 82/26527 (далі - Правила ВП ДА);

щодо порядку виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами ДА в повітряному просторі України - Правилами польотів державної авіації в повітряному просторі України, затвердженими [наказом Міністерства оборони України від 09 грудня 2015 року N 700](#), зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 24 грудня 2015 року за N 1622/28067 (далі - Правила ПДА).

Ці Правила розроблені з урахуванням стандартів та рекомендованої практики міжнародної організації цивільної авіації (далі - ICAO) та організації Північноатлантичного договору (NATO).

2. У цих Правилах терміни вживаються в таких значеннях:

безпілотний авіаційний комплекс (безпілотна авіаційна система) (далі - БпАК) - безпілотне повітряне судно (далі - ПС), пов'язані з ним пункти дистанційного пілотування (станції наземного керування) (далі - ПДП), необхідні лінії керування і контролю та інші елементи, вказані в затвердженому проекті типу БпАК. БпАК може включати декілька БпЛА;

безпілотне ПС - безпілотний літальний апарат (далі - БпЛА) - ПС, керування польотом якого і контроль за яким здійснюються дистанційно за допомогою ПДП, що розташований поза ПС, або ПС, що здійснює політ автономно за відповідною програмою;

візуальний політ у межах прямої видимості - політ, протягом якого зовнішній пілот (оператор) БпЛА підтримує безпосередній візуальний контакт з БпЛА без застосування допоміжних оптичних приладів;

зв'язок по лінії передачі даних - вид зв'язку, який призначений для обміну інформацією по лінії передачі даних;

інформація про рух - інформація, яка надходить з органу управління повітряним рухом для попередження зовнішнього пілота (оператора) про інші відомі або помічені ПС, які можуть знаходитись поблизу місцезнаходження БпЛА або наміченого маршруту польоту, та допомагає зовнішньому пілоту (оператору) запобігти зіткненню;

керівництво з льотної експлуатації безпілотних авіаційних комплексів (далі - КЛЕ БпАК) - керівництво, яке включає порядок дій у звичній, особливій та аварійній ситуаціях, контрольні карти, обмеження, інформацію про льотно-технічні характеристики, відомості про БпЛА та кожну відповідну модель ПДП, а також інші матеріали, пов'язані з експлуатацією БпАК;

керування безпілотним літальним апаратом - дії зовнішнього пілота (оператора) БпАК, спрямовані на виконання пілотування, навігації, бойового застосування та експлуатації БпЛА;

лінія керування та контролю - лінія передачі даних між БпЛА та ПДП з метою керування БпЛА;

непозначений злітно-посадковий майданчик безпілотних авіаційних комплексів (далі - НЗПМ) - ділянка земної, водної або іншої поверхні, яка після проведення рекогносцировки місцевості визначена для виконання окремих завдань і придатна для зльоту та посадки БпЛА;

передача керування - дія, яка полягає в передачі управління, що пов'язане з керуванням БпЛА, від одного зовнішнього пілота (оператора) до іншого або передачі управління БпЛА від одного ПДП до іншого. Порядок передачі керування визначається КЛЕ БпАК;

помітність - зовнішня ознака ПС (наприклад, світлотехнічне обладнання або схема забарвлення), яка дає змогу іншим особам (наприклад, членам зовнішнього екіпажу, особам групи керівництва польотами, авіаційному персоналу) легко бачити чи помічати його;

рій БпЛА - група БпЛА, обладнаних системою управління, що дає їм змогу діяти як одне ціле за єдиним завданням і забезпечує уникнення від зіткнень між БпЛА та іншими перешкодами. Керування роєм БпЛА

здійснюється з одного ПДП;

(пункт 2 розділу I доповнено новим абзацом тринадцятим згідно з наказом Міністерства оборони України від 08.01.2020 р. N 2, у зв'язку з цим абзаци тринадцятий, чотирнадцятий вважати відповідно абзацами чотирнадцятим, п'ятнадцятим)

час відпочинку - безперервний та встановлений період після та/або до виконання службових обов'язків, протягом якого члени зовнішнього екіпажу вивільнені від усіх службових обов'язків.

Інші терміни, що використовуються в цих Правилах, вживаються у значеннях, наведених у [Повітряному кодексі України](#), Положенні про використання повітряного простору України, затвердженому [постановою Кабінету Міністрів України від 06 грудня 2017 року N 954](#) (далі - Положення про ВППУ), Авіаційних правилах України "Правила використання повітряного простору України", затверджених [наказом Державної авіаційної служби України, Міністерства оборони України від 11 травня 2018 року N 430/210](#), зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 14 вересня 2018 року за N 1056/32508 (далі - Правила ВППУ), [Правилах ВП ДА](#) та [Правилах ПДА](#).

(абзац п'ятнадцятий пункту 2 розділу I у редакції наказу Міністерства оборони України від 08.01.2020 р. N 2)

3. БПЛА (крім автономних) пілотуються з ПДП з використанням лінії керування та контролю. Протягом польоту керування БПЛА здійснюється з одного або з декількох ПДП (але в жодному разі не одночасно).

4. ПДП є портативним пристроєм або багатопультовою (однопультовою) станцією. ПДП знаходяться в приміщеннях або поза приміщеннями та можуть бути стаціонарними або мобільними (встановленими на транспортному засобі / кораблі / ПС або переносними).

БПЛА (крім автономних) пілотуються з будь-якого затвердженого типу ПДП або декількох ПДП, які розташовуються разом або порізно та з яких забезпечується надійна й ефективна передача управління польотом від одного ПДП до іншого.

5. Лінія керування та контролю є симплексною або дуплексною, її використовують в умовах прямої радіовидимості (line of sight - LOS) або за межами радіовидимості (beyond line of sight - BLOS):

1) LOS - передавач та приймач знаходяться в межах зони дії взаємної лінії радіозв'язку і взаємодіють безпосередньо або через наземну мережу за умови, що дистанційний передавач знаходиться в межах LOS з БПЛА;

2) BLOS - будь-яка конфігурація, в якій передавач та приймач не знаходяться в межах LOS. Поняття BLOS охоплює будь-які системи (наземні, повітряні, супутникові), у рамках яких ПДП взаємодіє з одним або декількома ПДП.

6. До складу БПАК залежно від класифікації безпілотних літальних апаратів безпілотних авіаційних комплексів (додаток 1) входять також такі компоненти:

1) засоби зв'язку з органом управління повітряним рухом (далі - УПР) (обслуговування повітряного руху (далі - ОПР)) та обладнання спостереження (засоби голосового радіозв'язку, зв'язку "керівник польотами - зовнішній пілот (оператор)" по лінії передачі даних, система радіомовного автоматичного залежного спостереження, прийомовідповідач вторинного оглядового радіолокатора тощо);

2) навігаційне обладнання;

3) обладнання, що забезпечує зліт та посадку БПЛА (залежно від способу зльоту та посадки);

4) обчислювач управління польотом, система управління польотом та автопілот;

5) обладнання контролю технічного стану комплексу;

6) система припинення польоту, яка дає змогу в аварійній ситуації контрольованим чином безпечно завершити політ;

7) обладнання, що забезпечує повернення БПЛА в район зльоту у разі виходу з ладу лінії керування та контролю;

8) озброєння та спеціальне обладнання для виконання бойових і спеціальних завдань (застосування авіаційних засобів ураження, розвідки та цілевказання, радіоелектронної боротьби, спостереження та моніторингу об'єктів, території тощо).

II. Безпілотне повітряне судно (безпілотний літальний апарат)

1. Під час виконання польотів за вправами курсів бойової підготовки, програм льотної підготовки, курсів навчально-льотної підготовки (далі - КБП) БПЛА повинен мати відповідний ступінь помітності для забезпечення спостереження за ним зовнішніми пілотами, авіаційним персоналом, залученим до виконання польотів БПЛА, та персоналом, в інтересах якого виконуються ці польоти.

2. Усі БПЛА, які виконують польоти вночі, мають бути оснащені спеціальним обладнанням для таких польотів. Під час польотів уночі на всіх БПЛА з моменту запуску до моменту закінчення польоту (вимкнення двигунів) мають бути увімкнені бортові аеронавігаційні вогні, крім БПЛА, що виконують бойові (спеціальні) завдання.

(пункт 2 розділу II у редакції наказу
Міністерства оборони України від 08.01.2020 р. N 2)

3. БпЛА обладнуються бортовими засобами об'єктивного контролю (далі - ЗОК), які реєструють параметри польоту. Допускається встановлення ЗОК на ПДП.

4. На БпЛА наносяться відповідні розпізнавальні знаки згідно з вимогами Положення про розпізнавальні знаки, які наносяться на повітряні судна державної авіації України, затвердженого [наказом Міністерства оборони України від 20 липня 2015 року N 347](#), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04 серпня 2015 року за N 935/27380. У разі якщо розмір або конфігурація БпЛА унеможливує нанесення цих знаків, на БпЛА встановлюється розпізнавальна табличка з реєстраційним номером, контактним телефоном та адресою електронної пошти.

(пункт 4 розділу II із змінами, внесеними згідно з
наказом Міністерства оборони України від 08.01.2020 р. N 2)

5. БпЛА підлягають державній реєстрації відповідно до вимог Правил реєстрації державних повітряних суден України, затверджених [наказом Міністерства оборони України від 07 лютого 2012 року N 63](#), зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 28 лютого 2012 року за N 334/20647.

(пункт 5 розділу II у редакції наказу
Міністерства оборони України від 08.01.2020 р. N 2)

6. На борту БпЛА під час виконання польотів мають бути такі польотні документи (крім БпЛА, що виконують бойові (спеціальні) завдання):

- 1) для БпЛА всіх класів:
відомість про безпілотний авіаційний комплекс (додаток 2);
  - 2) для БпЛА II та III класу під час перельотів:
бортовий журнал;
польотний лист.
- Документи можуть бути в електронному вигляді на носії даних.

III. Пункт дистанційного пілотування

1. ПДП забезпечує здійснення зовнішнім пілотом (оператором) БпЛА керування та контролю БпЛА на землі та в повітрі. Керування БпЛА та взаємодія між ПДП та БпЛА забезпечуються через лінію передачі даних.

2. Конструкція ПДП має унеможливувати:
заклинювання, мимовільне спрацювання та непередбачене ввімкнення стопорних пристроїв поверхонь управління;

неправильне або ускладнене використання зовнішнім пілотом органів керування. При цьому особлива увага приділяється:

чіткому позначенню та розташуванню органів керування та приладів;
швидкому розпізнаванню аварійних ситуацій;
вільному відхиленню важелів управління та їх правильному налаштуванню;
вентиляції, обігріву та допустимому рівню шумів згідно із санітарними вимогами;
ручному або автоматичному запобіганню та усуненню аварійних ситуацій;
маркуванню та пояснювальним написам на приладах, обладнанні, органах керування, які містять обмеження, застереження та необхідні відомості;
володінню інформацією щодо якості лінії керування та контролю з метою вжиття відповідних дій у разі її погіршення до критичного (недопустимого) стану.

3. ПДП, які забезпечують виконання польотів поза межами прямої видимості (BLOS), надають зовнішньому пілоту дійсну інформацію щодо умов, у яких виконується політ БпЛА.

4. У разі відсутності на ПДП традиційних органів керування (ручка керування та важіль керування двигуном) органи керування та засоби індикації, встановлені на ПДП, повинні забезпечити безпечне та ефективне керування БпЛА у штатних умовах, а також у випадках відмов систем та обладнання. Конструкція автоматичних систем керування БпЛА повинна забезпечити зовнішньому пілоту можливість для усунення наслідків відмов цих систем.

5. Компоненти ПДП, на які впливають зовнішні фактори (антени, щогли тощо), закріплюються та захищаються від ударів блискавок, сильного вітру, обмерзання тощо.

IV. Експлуатаційні конфігурації пункту дистанційного пілотування

1. Ручне управління (категорія A BLOS)

1. Керування категорії A передбачає ручне управління ручкою керування БпЛА, педалями керування рулем повороту та важелем керування двигуном або застосування автопілота для встановлення та дотримання заданого режиму польоту (аналогічно керуванню пілотованим ПС). Керування категорії A є

найвищим рівнем керування польотом БпЛА зовнішнім пілотом (оператором).

2. Час передачі інформації (транзакції), швидкість оновлення основних польотних даних та керуючих сигналів зовнішнього пілота (оператора) (швидкість, висота, курс, просторове положення, вертикальна швидкість, ризикання), які приймаються з борту БпЛА та відображаються зовнішньому пілоту (оператору) на ПДП, мають забезпечувати дотримання експлуатаційних вимог.

2. Керування за допомогою автопілота (категорія В BLOS)

1. Керування категорії В здійснюється за допомогою автопілота, при цьому забезпечується можливість ручного керування швидкістю, висотою, курсом та вертикальною швидкістю.

2. Для категорії В забезпечуються гнучкість керування в рамках інтерфейсу автопілота та варіанти передачі аварійних команд.

3. Керування за допомогою точок маршруту (категорія С BLOS)

1. Керування категорії С передбачає обмежений контроль за БпЛА протягом польоту з боку зовнішнього пілота (оператора). Маршрут за планом польоту змінюється шляхом введення нових точок маршруту та/або їх видалення із запрограмованого плану польоту.

2. Керування категорії С потребує надання зовнішньому пілоту (оператору) додаткового часу для проведення оцінки обстановки, польотних даних та введення нових характеристик.

4. Керування безпілотним літальним апаратом у межах прямої видимості (LOS) під час зльоту та/або посадки з наступною передачею управління для виконання польоту за межами прямої видимості (BLOS)

1. При пілотуванні в умовах LOS (під час зльоту і посадки) з наступною передачею керування для виконання польоту в умовах BLOS або навпаки для підтримки візуального контакту з БпЛА необхідно залучати додаткового зовнішнього пілота (оператора).

2. Під час виконання польоту в умовах LOS для БпЛА, що виконує політ за межами прямої видимості (BLOS), дозволяється використання іншого ПДП, який відрізняється від ПДП, задіяного на ділянці польоту за маршрутом.

5. Контроль доступу зовнішнього пілота та захист пункту дистанційного пілотування

1. ПДП є аналогом кабіни ПС з екіпажем на борту. Доступ сторонніх осіб до ПДП забороняється.
2. Під час доступу до ПДП проводиться процедура ідентифікації та аутентифікації зовнішнього пілота.
3. Передача управління між непок'єднаними ПДП потребує проведення додаткової верифікації та контролю (для унеможливлення втручання сторонніх осіб).
4. Процедури ідентифікації, аутентифікації, додаткової верифікації та контролю визначаються КЛЕ БпАК.

V. Зовнішній екіпаж безпілотного авіаційного комплексу

1. Склад зовнішнього екіпажу безпілотного авіаційного комплексу

1. Зовнішній екіпаж БпАК складається із зовнішніх пілотів (операторів) та членів екіпажу БпАК.
2. До членів екіпажу БпАК належать посадові особи, які експлуатують устаткування, механізми та прилади ПДП, лінії передачі даних, лінії зв'язку тощо.
3. Зовнішнім пілотам (операторам), які входять до складу зовнішнього екіпажу, надається право на виконання польотів за умови отримання відповідного допуску та придатності до польотів за висновком лікарсько-льотної комісії (далі - ЛЛК), крім зовнішніх пілотів (операторів) БпЛА БпАК 1 класу мікро.
(пункт 3 глави 1 розділу V у редакції наказу Міністерства оборони України від 08.01.2020 р. N 2)
4. Під час виконання польоту зовнішній пілот (оператор) повинен мати при собі відповідний медичний сертифікат (довідку про проходження ЛЛК).
5. Посадові особи органів управління (далі - ОУ) ЦОВВ, ЗСУ та ІВФ, які за своїми функціональними обов'язками виконують польоти на особисте вдосконалення як зовнішній пілот (оператор) або як інструктор (інспектор, перевіряючий) БпАК, під час виконання ними польотів належать до складу зовнішнього екіпажу БпАК.
6. Мінімальний кількісний склад зовнішнього екіпажу БпАК визначається КЛЕ БпАК.
7. Персональний склад зовнішнього екіпажу в підрозділі (частині) визначається наказом командира (начальника) авіаційної частини БпАК (військової частини (установи)) (далі - командир частини (начальник

установи)), у складі якої є підрозділи БпАК. Командиром зовнішнього екіпажу призначається зовнішній пілот (оператор).

8. Зміни у складі зовнішнього екіпажу дозволяються тільки з дозволу командира частини (начальника установи) та оформлюються наказом.

9. До складу зовнішнього екіпажу можуть бути включені перевіряючі (інструктори, інспектори).

10. Перевіряючий (інструктор, інспектор) - зовнішній пілот (оператор), який здійснює перевірку або навчання зовнішнього пілота (оператора (курсанта)) під час виконання польоту БпЛА, є старшим у зовнішньому екіпажі та відповідає за безпеку польотів (далі - БЗП) незалежно від того, здійснює керування БпЛА особисто чи передав керування зовнішньому пілоту (оператору (курсанту)), який перевіряється (навчається). У разі якщо дії зовнішнього пілота (оператора (курсанта)) неспроможні забезпечити БЗП, перевіряючий зобов'язаний взяти на себе виконання функцій командира зовнішнього екіпажу.

11. Під час виконання польоту змінювати завдання на політ забороняється. Завдання на політ може бути змінено тільки рішенням посадової особи, яка підписала польотний лист, або вищого прямого начальника із внесенням відповідних змін у польотний лист. У цьому випадку зовнішньому екіпажу надається необхідний час для додаткової підготовки до польоту.

2. Функції командира зовнішнього екіпажу безпілотного авіаційного комплексу (зовнішнього пілота (оператора) безпілотного авіаційного комплексу)

1. Командир зовнішнього екіпажу БпАК відповідає за своєчасне і точне виконання польотного завдання зовнішнім екіпажем з дотриманням встановлених заходів безпеки та зобов'язаний:

готуватися до польоту (керування БпЛА) відповідно до польотного завдання та розробляти конкретні заходи безпеки до нього з урахуванням рівня підготовки членів зовнішнього екіпажу, особливостей польотного завдання та керівництва польотами, метеорологічних умов й орнітологічної обстановки в районі аеродрому та на маршруті польоту;

керувати підготовкою й оцінювати готовність членів зовнішнього екіпажу до виконання польотного завдання;

готувати зовнішній екіпаж до дій в особливих випадках (ситуаціях) у польоті (при керуванні БпЛА), а також до дій після вимушеної посадки БпЛА;

усувати від виконання завдання на політ будь-якого члена зовнішнього екіпажу БпАК, рівень підготовки якого не відповідає завданню на політ, а дії загрожують БЗП, і вимагати його заміни;

доповідати своєму прямому начальнику у разі, якщо будь-хто з членів зовнішнього екіпажу вважає польотне завдання непосильним для себе або не впевнений у безпеці його виконання, і вимагати його заміни;

вимагати від членів зовнішнього екіпажу дотримання заходів безпеки в польоті (під час керування БпЛА);

дотримуватися передпольотного режиму відпочинку і вимагати його виконання членами зовнішнього польотного екіпажу;

приймати БпАК перед польотом в об'ємі, установленому КЛЕ БпАК;

перевіряти екіпірування членів зовнішнього екіпажу і оснащення БпАК відповідно до польотного завдання;

знати порядок використання та оновлення документів аеронавігаційної інформації;

контролювати розміщення на борту БпЛА та кріплення (швартування) вантажів (озброєння, техніки та спецобладнання);

приймати рішення на виконання польоту, зліт та посадку;

контролювати своєчасне включення апаратури об'єктивного контролю (далі - ОК) БпАК;

керувати роботою членів зовнішнього екіпажу під час виконання польоту БпЛА;

виконувати команди органу УПР (ОПР), командира (ведучого) групи, під управлінням якого перебуває БпАК;

дотримуватися встановлених правил радіообміну і контролювати їх виконання членами зовнішнього польотного екіпажу;

керувати під час польоту БпЛА відповідно до польотного завдання;

вести орієнтування під час керування БпЛА;

контролювати фактичний залишок пального (заряд акумуляторної батареї) і час польоту до посадки;

аналізувати метеорологічну, орнітологічну та повітряну обстановку перед польотом і в польоті (під час керування БпЛА), доповідати про небезпечні явища погоди органу УПР (ОПР), під управлінням якого перебуває БпАК;

дотримуватися вимог БЗП з урахуванням особливостей польотного завдання, метеорологічних умов та

орнітологічної обстановки в районі і на маршруті польоту БпЛА;

приймати рішення на продовження (припинення) польоту БпЛА у разі ускладнення повітряної (наземної) обстановки;

бути обачним, не допускати небезпечного зближення БпЛА з іншими ПС і наземними перешкодами;
доповідати органу УПР (ОПР), під управлінням якого перебуває БпЛА, про відмови на БпЛА, зміну або припинення виконання польотного завдання, а також щодо прийняття рішення про вимушену посадку;
своєчасно вносити (контролювати внесення) до бортового журналу (журналу підготовки) БпЛА зауваження про виявлені несправності БпЛА, відхилення в поведінці БпЛА або роботі його систем, фактичний залишок пального (заряд акумуляторної батареї) після польоту;
проводити розбір польотів з екіпажем БпЛА;
своєчасно заповнювати свою польотну документацію та контролювати її заповнення членами зовнішнього льотного екіпажу;

контролювати рівень професійних знань, умінь і навичок членів екіпажу БпЛА.

2. Командир зовнішнього екіпажу БпЛА (зовнішній пілот (оператор) БпЛА):

приймає остаточне рішення про виконання польоту, політ і посадку БпЛА, зливання в польоті пального, скидання вантажу, зміну плану і режиму польоту, припинення польоту і посадку БпЛА на запасному аеродромі чи вимушену посадку за межами аеродрому (злітно-посадкового майданчика (далі - ЗПМ), НЗПМ) з метою забезпечення БЗП, збереження БпЛА. У випадку явної загрози БЗП таке рішення може бути прийняте з відхиленням від плану польоту, вказівок органів УПР (ОПР), але за можливості відповідно до встановлених правил польоту. Про виконані дії командир БпЛА негайно доповідає органу УПР (ОПР), під безпосереднім управлінням якого перебуває БпЛА;

вживає всіх необхідних заходів, у тому числі примусових, до осіб, які своїми діями створюють загрозу БЗП і не підкоряються його розпорядженням;

змінює маршрут та режим польоту БпЛА, здійснює перетинання державного кордону та (або) приймає рішення про припинення польоту і виконує посадку БпЛА на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ), не передбаченому завданням на політ, у випадках виникнення загрози життю і здоров'ю членів зовнішнього екіпажу, людей на землі та цілісності матеріальних об'єктів на ній, пов'язаних з актами незаконного втручання в діяльність екіпажу та виникненням особливих випадків (ситуацій) у польоті (під час керування БпЛА);

в екстремальній ситуації для врятування життя людей може відступати від правил і вимог нормативних документів, які регламентують виконання польотів та їх безпеку;

повідомляє орган УПР (ОПР) про виявлення ПС, що зазнає лиха, зони екологічного лиха або людей, що знаходяться в небезпеці;

керує діями зовнішнього екіпажу БпЛА у межах своєї компетенції у разі вимушеної посадки БпЛА до передання своїх повноважень керівнику з ліквідації надзвичайної ситуації.

3. Функціональні обов'язки інших членів зовнішнього екіпажу визначаються КЛЕ БпЛА.

3. Кваліфікаційні вимоги до зовнішніх пілотів (операторів)

1. Рівень знань, навичок та умінь зовнішніх пілотів повинен відповідати базовому кваліфікаційному рівню (далі - БКР) БпЛА (BUQ Level - basic UAS qualification level), який є базовим для роботи зовнішнього пілота БпЛА та охоплює базові знання щодо авіаційної метеорології, аеродинаміки, впливу людського фактора, БЗП, правил польотів у різних типах повітряного простору під час використання БпЛА. Вимоги до базового класифікаційного рівня зовнішнього пілота (оператора) безпілотного авіаційного комплексу наведено у додатку 3 до цих Правил.

2. Знання та навички зовнішніх пілотів (операторів) визначаються такими БКР:

1) БКР I - виконання операцій за правилами візуальних польотів (далі - ПВП) у повітряному просторі за класифікацією ICAO E, F та G, а також у зарезервованому повітряному просторі до висоти 900 м (3000 футів) AGL (above ground level - над рівнем землі). Знання та навички зовнішніх пілотів (операторів) БпЛА I класу (мікро- і міні-БпЛА) повинні відповідати БКР I;

2) БКР II - виконання операцій за ПВП у повітряному просторі за класифікацією ICAO D, E, F та G, а також у зарезервованому повітряному просторі до висоти 1500 м (5000 футів) AGL. Знання та навички зовнішніх пілотів (операторів) БпЛА I класу (малі БпЛА) повинні відповідати БКР II;

3) БКР III - виконання операцій за ПВП у всьому повітряному просторі за класифікацією ICAO, виключаючи клас A, до висоти 5500 м (18000 футів) AGL або FL180. Знання та навички зовнішніх пілотів (операторів) БпЛА II класу (тактичні (оперативно-тактичні) БпЛА) повинні відповідати БКР III;

4) БКР IV - виконання операцій за ПВП та правилами польотів за приладами (далі - ППП) у всьому повітряному просторі. Знання та навички зовнішніх пілотів (операторів) БпЛА III класу (оперативні, стратегічні) повинні відповідати БКР IV.

БКР є накопичувальним, тобто для того, щоб отримати кваліфікацію за БКР IV, необхідно попередньо отримати БКР I - III.

3. Зовнішні пілоти (оператори) БпАК, які виконують керування БпЛА за межами прямої видимості BLOS, незалежно від класу БпЛА повинні мати БКР IV.

4. Допуски зовнішніх пілотів (операторів) до польотів

1. Зовнішнім пілотам (операторам) допуски до польотів надаються наказом командира частини (начальника установи) після практичної перевірки в польоті (на робочому місці ПДП) або на тренажній апаратурі зовнішнім пілотом-інструктором. Усі допуски записуються до книжки зовнішнього пілота (оператора) безпілотних авіаційних комплексів (далі - Книжка) (додаток 4). Перелік допусків осіб зовнішніх пілотів (операторів) до польотів визначається КБП.

2. Крім допусків, які надаються відповідно до КБП, зовнішнім пілотам (операторам) також надаються допуски до:

- польотів за типами БпАК, ПДП та БпЛА;
- бойових польотів (польотів за призначенням);
- спеціальних польотів.

3. Допуск до польотів за типами БпАК, ПДП, БпЛА (їх модифікаціями), що уперше освоюються, надається зовнішнім пілотам (операторам) після теоретичного перенавчання (проходження спеціальних програм), проведення наземної підготовки, практичних занять на тренажній апаратурі (на робочому місці ПДП), складання заліків та оформлюється наказом командира частини (начальника установи) або відповідними керівниками ОУ ЦОВВ, ЗСУ та ІВФ.

4. Допуски до бойових польотів (польотів за призначенням) надаються після підготовки за відповідними програмами і оформлюються наказами командира частини (начальника установи).

5. Допуски до спеціальних польотів надаються після підготовки за відповідними програмами і оформлюються наказом відповідного начальника. Перелік допусків до спеціальних польотів визначають відповідні керівники ОУ ЦОВВ, ЗСУ та ІВФ.

6. Допуски до тренувальних польотів за відповідними видами льотної підготовки надаються після особистої перевірки зовнішнім пілотом-інструктором.

7. До польотів як інструктор допускаються зовнішні пілоти (оператори), які пройшли спеціальну підготовку до цих польотів та затверджені наказом командира частини (начальника установи).

8. Курсантам вищих навчальних закладів (навчальних установ) (далі - ВНЗ) допуски до польотів надаються в порядку, установленому службовими документами ВНЗ.

9. Зовнішній пілот (оператор) позбавляється допуску до польотів у разі встановлення факту порушення правомірності його отримання. Позбавлення допуску в цьому випадку здійснюється наказом відповідного начальника за поданням посадовця, який розкрив факт порушення. Про позбавлення допуску здійснюється відповідний запис у Книжці.

10. Зовнішні пілоти (оператори) допускаються до польотів за наявності медичного висновку (експертизи) про придатність до виконання польотів на БпАК.

11. Для відновлення втрачених навичок зовнішніх пілотів (операторів) за необхідності можуть залучатися зовнішні пілоти-інструктори інших ЦОВВ, видів ЗСУ та ІВФ. У такому разі відповідний ОУ ЦОВВ, видів ЗСУ та ІВФ видає розпорядження про допуск цих зовнішніх пілотів (операторів) до виконання польотів у своїх частинах (установах).

12. Зовнішні пілоти інших САД ЦОВВ, видів ЗСУ та ІВФ допускаються до польотів у частині (установі), до якої вони прибули, наказом командира частини (начальника установи) після перевірки знань відповідно до пункту 8 глави 5 цього розділу.

5. Перевірки зовнішніх пілотів (операторів)

1. Кожен зовнішній пілот (оператор) щороку перевіряється у польоті за видами льотної підготовки відповідно до КБП та на знання теоретичних дисциплін відповідно до пункту 6 цієї глави.

2. Вправи за видами льотної підготовки та строки перевірок залежно від класної кваліфікації зовнішніх пілотів визначаються КБП.

3. Зовнішнім пілотам (операторам), допущеним до польотів на декількох типах БпАК, БпЛА, ПДП, кількість і вид перевірок на кожному типі визначає командир частини (начальник установи).

4. Дозволяється поєднувати в одному польоті перевірки за різними видами льотної підготовки. Кількість перевірок в одному польоті визначається КБП.

5. Перевірка зовнішніх пілотів (операторів) за видами льотної підготовки проводиться зовнішніми пілотами-інструкторами, призначеними наказами відповідних начальників.

6. У зовнішніх пілотів (операторів) перевіряється знання:

- КЛЕ БпАК, БпЛА, ПДП;
- авіаційної техніки в обсязі КЛЕ БпАК, БпЛА, ПДП;
- КБП БпАК;

тактико-технічних даних засобів зв'язку та радіотехнічного забезпечення польотів (далі - РТЗ польотів);
тактико-технічних даних ліній передачі даних (керування і контролю);
авіаційної метеорології;
керівних документів з організації польотів і використання повітряного простору;
інструкцій з виконання польотів у районі аеродрому (ЗПМ, полігона тощо) (далі - ІВП) або району НЗПМ;
керівних документів з БЗП.

Крім того, зовнішні пілоти-інструктори перевіряються на знання методики льотного навчання.

7. Перевірка знань зовнішніх пілотів проводиться комісією, яка призначається наказом відповідного начальника.

8. У разі виконання польотів (виконання планових польотів, проведення зборів, навчань, несення чергування тощо) на іншому (неосновному) аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) зовнішні пілоти (оператори) перевіряються на знання:

ІВП або району виконання польотів;
інструкції з експлуатації полігона (за потреби);
засобів зв'язку і РТЗ польотів (за потреби).

9. У разі переведення по службі до іншої частини (установи) зовнішні пілоти (оператори) перевіряються з техніки пілотування та навігації в польоті, на знання КЛЕ (БпАК, БпЛА, ПДП), ІВП, району виконання польотів (за потреби), засобів зв'язку та РТЗ польотів (за потреби).

10. У разі перерв у польотах більше 4 місяців зовнішні пілоти (оператори) перевіряються на знання правил експлуатації БпАК, БпЛА, ПДП (в обсязі КЛЕ).

6. Допустимі перерви в польотах та порядок відновлення втрачених навичок зовнішніми пілотами (операторами)

1. Максимальні перерви у тренувальних польотах у різних метеорологічних умовах для зовнішніх пілотів (операторів) БпАК з урахуванням їх індивідуальних здібностей, рівня підготовки, натренованості і класної кваліфікації не повинні перевищувати значень, наведених у додатку 5 до цих Правил, а за видами льотної підготовки - установлених КБП. Перерви в польотах, не визначені КБП, встановлюються методичними радами.

2. Командир частини (начальник установи) має право збільшувати, але не більше ніж у два рази, максимальні перерви у тренувальних польотах в складних метеоумовах (далі - СМУ) зовнішнім пілотам (операторам), які виконують щомісяця не менше трьох польотів із заходом на посадку в СМУ (заходом з використанням системи імітації видимості (далі - СІВ)).

3. Допустимі перерви у тренувальних польотах за видами льотної підготовки вдень і вночі у різних метеорологічних умовах з урахуванням їх індивідуальних здібностей, натренованості та класної кваліфікації зовнішнім пілотам (операторам) встановлює командир підрозділу (частини) у межах максимальних перерв.

4. У разі перерв у польотах, які перевищують встановлені командиром строки не більше ніж у два рази, тренувальні польоти зовнішнім пілотам (операторам) дозволяється виконувати:

вдень у простих метеоумовах (далі - ПМУ) - після контрольного польоту в ПМУ або СМУ;

вдень у СМУ - після контрольного польоту вдень у СМУ;

вночі у ПМУ - після контрольного польоту вночі в ПМУ або СМУ і за відсутності перерв у тренувальних польотах вдень у ПМУ;

вночі у СМУ - після контрольного польоту вночі в СМУ і за відсутності перерв у тренувальних польотах вдень у СМУ та вночі у ПМУ.

5. Контрольні польоти виконуються в день тренувального польоту. Кількість контрольних польотів для відновлення навичок зовнішнім пілотам (операторам) визначає їх безпосередній начальник.

6. Контрольні польоти виконуються у вказаних метеорологічних умовах, а на БпАК, які обладнані СІВ, - у метеорологічних умовах, визначених КБП.

7. Порядок відновлення втрачених навичок зовнішніми пілотами (операторами) у разі перерв у польотах за окремими видами льотної підготовки встановлюється КБП.

8. У разі перерв у польотах, які перевищують більше ніж у два рази встановлені для зовнішніх пілотів (операторів) строки, а також після авіаційних подій або серйозних інцидентів з особистої вини зовнішнього пілота (оператора) відновлення втрачених навичок проводиться за індивідуальним планом, який затверджується командиром частини (начальником установи).

9. Після відпустки (тривалістю 24 і більше діб) незалежно від перерв, а також за відсутності в частині (установі) більше 2 місяців з причин, що не пов'язані з льотною роботою (лікування, навчання тощо), зовнішні пілоти (оператори) допускаються до польотів після виконання контрольного польоту вдень (вночі) (крім БпЛА І класу).

7. Норми нальоту та відпочинку зовнішніх пілотів (операторів)

1. Кількість польотів і загальний наліт у льотну зміну на одного зовнішнього пілота (оператора) під час виконання польотів за планом льотної (навчально-льотної) підготовки визначаються КБП, а стартовий час - командиром частини (начальником установи).

2. На навчаннях та під час виконання спеціальних завдань кількість польотів і загальний наліт встановлює командир частини (начальник установи), а тривалість льотної зміни і стартовий час - начальник, який організовує навчання.

3. Загальний стартовий час зовнішніх пілотів (операторів) не повинен перевищувати 12 годин, максимальний наліт - не більше 10 годин на добу.

4. Наліт зовнішнього пілота (оператора) в одному польоті не повинен перевищувати 4 години. При нальоті в одному польоті від 3 до 4 годин зовнішньому пілоту (оператору) для продовження польотів надається відпочинок не менше 2 годин.

5. У разі виконання польоту тривалістю більше 4 годин до складу зовнішнього екіпажу включаються декілька зовнішніх пілотів (операторів) (тимчасові зовнішні пілоти (оператори)). При цьому в польотному листі вказується, який зовнішній пілот (оператор) і на якому етапі польоту здійснює пілотування БпЛА.

6. Рішенням відповідного начальника ОУ ЦОВВ, ЗСУ та ІВФ дозволяється збільшувати стартовий час зовнішнім пілотам (операторам) до 2 годин під час виконання бойових завдань та завдань за призначенням, враховуючи при цьому їх рівень індивідуальної підготовки та натренованості.

7. Після досягнення визначеного максимального нальоту на добу чи закінчення стартового часу наступні польоти зовнішнім пілотам (операторам) дозволяється виконувати після відпочинку не менше 8 годин.

8. Зовнішнім пілотам (операторам), які виконують тривалі безпосадкові польоти більше 12 годин, надається передпольотний відпочинок не менше 10 годин та післяпольотний - не менше доби.

9. Зовнішнім пілотам (операторам) напередодні дня польотів надається відпочинок для сну не менше 8 годин, а якщо вони брали участь у польотах попередньої льотної зміни (були на чергуванні), перерва між польотами має бути не менше 12 годин.

10. Перед виконанням нічної або змішаної льотної зміни (день - ніч) зовнішнім пілотам (операторам) надається додатковий відпочинок не менше 4 годин (з них не менше 2 годин для сну).

11. Перед виконанням денної льотної зміни у другій половині дня зовнішнім пілотам (операторам) надається додатковий відпочинок для сну не менше 2 годин.

12. Зовнішнім пілотам (операторам), які не використали чергову відпустку протягом 12 місяців (тривалістю не менше 24 діб), надається відпустка або їх направляють на 10 діб до профілакторію на відпочинок з подальшим допуском до польотів строком до 3 місяців.

13. Зовнішні пілоти (оператори) у період між черговими відпустками за наявності ознак хронічної втоми, перевтоми або за медичними показаннями рішенням командира частини (начальника установи) (керівника ОУ ЦОВВ, ЗСУ та ІВФ) за клопотанням начальника медичної служби направляються на 10 діб до профілакторію на відпочинок з подальшим допуском до виконання польотів.

14. Поєднувати профілактичний відпочинок з черговою відпусткою забороняється.

VI. Організація та проведення навчально-тренувальних польотів

1. Зміст організації польотів

1. Обсяг заходів з організації та забезпечення польотів визначається з урахуванням класів, типів БпЛА, БпАК, організаційно-штатних структур, специфіки діяльності та особливостей виконання завдань відповідними ОУ ЦОВВ, видів ЗСУ та ІВФ за погодженням з уповноваженим органом з питань діяльності ДА.

2. Організація польотів включає:

прийняття рішення на проведення польотів та постановку завдань на польоти керівному складу частини (установи), командирам підрозділів БпАК і частин (підрозділів) забезпечення;

планування польотів;

підготовку до польотів авіаційного персоналу (зовнішніх екіпажів БпАК, інженерно-технічного складу (далі - ІТС), персоналу підрозділів (частин) забезпечення), БпАК (БпЛА, ПДП), аеродромів, полігонів, ЗПМ, НЗПМ, штатних засобів управління і наземного забезпечення польотів;

радіолокаційну розвідку погоди (за наявності засобів).

3. Особливості організації польотів на аеродромах, ЗПМ визначаються відповідними ІВП.

4. Особливості організації польотів на НЗПМ визначаються відповідним рішенням командира частини (начальника установи).

5. Склад посадових осіб групи забезпечення польотів, інших посадових осіб, які забезпечують польоти, постів та їх оснащення визначає командир частини (начальник установи) залежно від наявності штатних

засобів.

2. Прийняття рішення та постановка завдань на польоти

1. Командир частини (начальник установи) приймає рішення на проведення польотів з урахуванням завдань, які стоять перед частиною (установою), очікуваних метеорологічних умов, повітряної та орнітологічної обстановки в районі польотів, рівня підготовки зовнішніх пілотів (операторів) і осіб групи керівництва польотами (далі - ГКрП), стану авіаційної техніки (далі - АТ), аеродрому, полігона, ЗПМ, НЗПМ, штатних засобів управління та наземного забезпечення польотів. На етапі прийняття рішення на проведення польотів командир частини (начальник установи) оцінює обстановку, визначає зміст і порядок доповідей своїх заступників, начальників служб, командирів підрозділів БпАК, командирів частин (підрозділів) забезпечення, заслуховує та аналізує їх пропозиції.

2. На основі прийнятого рішення на проведення польотів командир частини (начальник установи) призначає старшого льотної зміни з числа керівного складу частини (установи), який має фах зовнішнього пілота (оператора), або командирів підрозділів БпАК, який ставить завдання керівному складу частини (установи), командирам підрозділів БпАК і частин (підрозділів) забезпечення, у якому вказує:

дату і час проведення польотів для кожного авіаційного підрозділу;

основну мету і завдання на польоти;

ГКрП на аеродромі (полігоні, ЗПМ, НЗПМ та на інших за потреби);

необхідну кількість БпАК, БпЛА, ПДП, пально-мастильних матеріалів (далі - ПММ) та акумуляторів;

необхідну кількість та типи боєприпасів;

задіяні під час проведення польотів полігони, ЗПМ, НЗПМ, пілотажні зони, маршрути, майданчики цільового призначення тощо;

пункти управління авіації (далі - ПУА) та порядок взаємодії між ними, час готовності до роботи;

наземні засоби забезпечення польотів, час їх готовності;

організацію пошуково-рятувального забезпечення польотів;

порядок взаємодії з частинами (підрозділами) інших родів авіації, видів ЗСУ, ІВФ та ЦОВВ;

особливості використання бортових та наземних ЗОК;

строки подання на затвердження планових таблиць польотів;

час і місце постановки завдань на польоти авіаційному персоналу;

порядок підготовки зовнішніх екіпажів, осіб ГКрП, осіб частин (підрозділів) забезпечення, БпАК, БпЛА, ПДП, аеродромів, полігонів, ЗПМ, НЗПМ, засобів управління та наземного забезпечення польотів;

час і місце передпольотних вказівок на проведення польотів;

час, місце (спосіб) доповідей посадових осіб про готовність до проведення польотів.

3. Постановка завдань керівному складу частини (установи), командирам підрозділів БпАК і частин (підрозділів) забезпечення на польоти фіксується за допомогою технічних засобів реєстрації (магнітофон, диктофон тощо) та оформлюється документально штабом частини (установи).

4. Завдання на проведення польотів ставиться на один льотний день (одну льотну зміну). У разі необхідності завдання може ставитися на декілька льотних днів (льотних змін), при цьому командир частини (начальник установи, старший льотної зміни) уточнює перед кожним льотним днем (зміною) завдання керівному складу.

3. Планування польотів

1. Штаб частини (установи) на підставі постановки завдань керівному складу частини (установи), командирам підрозділів БпАК і частин (підрозділів) забезпечення проводить заходи щодо організації польотів та здійснює контроль за їх виконанням, подає заявки на використання повітряного простору полігонів, ЗПМ, НЗПМ.

2. На підставі постановки завдань керівному складу частини (установи), командирам підрозділів БпАК і частин (підрозділів) забезпечення заступники командира (начальника), начальники служб готують заявки, а штаб частини (установи) відпрацьовує відповідні розпорядження за видами забезпечення.

3. Для проведення польотів на кожну льотну зміну складається планова таблиця польотів відповідно до додатка 1 до Правил ВП ДА.

4. Заступники командирів підрозділів БпАК на підставі завдань, визначених командирами підрозділів БпАК, за вправами, визначеними командирами ланок (загонів) для кожного зовнішнього екіпажу на льотну зміну, складають планові таблиці польотів ескадрилей (підрозділів), використовуючи для цього умовні знаки для складання планових таблиць польотів, визначені у додатку 6 до Правил ВП ДА.

5. У разі одночасних польотів декількох ескадрилей (підрозділів) зведену планову таблицю польотів частини (установи) складає заступник командира частини (начальника установи) з льотної підготовки (роботи).

6. Планова таблиця польотів може складатися в декількох варіантах залежно від завдань, які

вирішуються, рівня підготовки екіпажів, осіб ГКрП і очікуваних метеорологічних умов. Таблиця підписується начальником штабу частини (установи) перед постановкою завдань зовнішнім пілотам (операторам) та особам ГКрП на польоти і затверджується командиром частини (начальником установи) після проведення контролю готовності до польотів.

7. Під час проведення суміжних льотних днів (змін) планові таблиці на другий льотний день (другу зміну) підписуються та затверджуються до початку передпольотної підготовки другого льотного дня (другої зміни).

8. Для осіб ГКрП, старшого інженера польотів і начальника підрозділу ОК готуються копії (витяги з) планових таблиць польотів.

9. Копії та витяги з планових таблиць польотів готуються штабом частини (установи), підписуються начальником штабу і скріплюються гербовою печаткою частини (установи).

10. Планові таблиці за проведені польоти разом з бюлетенями погоди зберігаються в штабі частини (установи).

4. Особливості підготовки до польотів авіаційного персоналу безпілотних авіаційних комплексів

1. Авіаційний персонал БпАК незалежно від займаної посади, військового (спеціального) звання, досвіду роботи без необхідної підготовки і перевірки готовності до участі в проведенні та забезпеченні польотів допускати забороняється.

2. За часом проведення і змістом підготовка до польотів зовнішніх пілотів (операторів) БпАК поділяється на загальну, попередню і передпольотну.

3. Загальна та попередня підготовка до польотів авіаційного персоналу БпАК здійснюється відповідно до вимог глави 4 розділу IV Правил ВП ДА (при цьому під поняттям "льотний склад" слід розуміти зовнішніх пілотів (операторів)). Постановку завдання на польоти авіаційному персоналу ставить посадова особа, визначена командиром частини (начальником установи) відповідно до вимог пункту 2 глави 2 цього розділу.

5. Передпольотна підготовка до польотів

1. Перед початком польотів БпАК проводиться радіолокаційна розвідка погоди (за наявності радіолокаційних засобів). Особливості порядку та строки проведення радіолокаційної розвідки погоди визначаються ІВП (на НЗПМ - рішенням командира частини (начальника установи)).

2. Передпольотна підготовка до польотів зовнішніх екіпажів БпАК проводиться на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) з урахуванням метеорологічної, орнітологічної, повітряної і наземної (морської) обстановки, яка складається на цей час.

3. Передпольотна підготовка до польотів зовнішніх екіпажів включає:

передпольотний медичний контроль;

тренування на робочих місцях ПДП;

передпольотні вказівки;

виконання необхідних розрахунків для конкретних умов польоту;

огляд і прийом БпЛА і ПДП;

перевірку робочих місць ПДП і підготовку їх до польоту.

4. Час, необхідний на передпольотну підготовку, встановлює командир (начальник), який організовує польоти.

5. Передпольотний медичний контроль зобов'язані пройти всі члени зовнішніх екіпажів, які беруть участь у польотах.

6. Кожен член зовнішнього екіпажу у разі погіршення самопочуття зобов'язаний доповісти про це безпосередньому начальнику, а також лікарю (фельдшеру), який здійснює передпольотний медичний огляд.

7. Обсяг передпольотного медичного огляду визначається керівними документами з медичного забезпечення польотів ДА.

8. Передпольотні вказівки на польоти дає старший льотної зміни після закінчення передпольотної підготовки.

9. На передпольотних вказівках має бути присутній особовий склад, який бере участь в організації, проведенні і забезпеченні польотів. За потреби на передпольотні вказівки залучаються інші посадові особи.

10. Дані, необхідні для передпольотних вказівок, попередньо наносяться на дошку інформації або відображаються на екрані (моніторі) за допомогою технічних засобів.

11. На передпольотних вказівках старший льотної зміни заслуховує доповіді посадових осіб, які беруть участь в організації, проведенні і забезпеченні польотів, та приймає рішення на виконання польотів за одним з варіантів планової таблиці польотів.

12. На передпольотних вказівках доводяться:
фактичні та очікувані на льотну зміну умови погоди в районі польотів;
найбільш ймовірні відхилення умов погоди від передбачених прогнозом при нестійкому характері умов погоди;
дані радіолокаційної розвідки погоди (у разі проведення);
дані про фактичну й очікувану орнітологічну обстановку;
заходи безпеки щодо метеорологічного та орнітологічного забезпечення польотів;
варіант польотів;
час початку і закінчення польотів;
злітно-посадковий курс;
способи заходу на посадку;
повітряна, наземна (морська) і навігаційна обстановка в районі польотів та особливості управління польотами, умови відходу від аеродрому (ЗПМ, НЗПМ) і виходу на нього, точний час, заходи безпеки в штурманському відношенні та інші необхідні дані;
особливості використання засобів зв'язку та РТЗ польотів;
стан аеродрому (ЗПМ, НЗПМ);
умови запуску, руління, розташування технічних постів, майданчиків огляду авіаційного озброєння;
умови зльоту, заходу на посадку і посадки;
висота (ешелон) виходу на аеродром (ЗПМ, НЗПМ) БпЛА в особливих випадках у польоті (далі - ОВП);
зміни у плановій таблиці польотів;
особливості виконання польотних завдань та експлуатації БпЛА;
конкретні заходи безпеки, обмеження, обумовлені фактичними метеорологічними умовами і характером польотних завдань;
інші необхідні дані для успішного та безпечного виконання польотів.

13. Передпольотні вказівки повинні закінчуватися не пізніше ніж за 30 хвилин до початку польотів, щоб залишити зовнішнім екіпажам необхідний час для завершення їх підготовки до польотів, зайняття робочих місць на ПДП, запуску двигунів, руління і зльоту в час, установлений плановою таблицею польотів.

14. Передпольотні вказівки фіксуються за допомогою технічних засобів реєстрації (магнітофон, диктофон тощо).

15. Огляд, прийняття і перевірка готовності до польоту БпЛА, ПДП, підготовка і перевірка робочих місць ПДП до наступного польотного завдання здійснюються зовнішніми екіпажами відповідно до КЛЕ БпЛА, БпЛА, ПДП.

VII. Загальний порядок проведення польотів

1. Загальні положення при виконанні навчально-тренувальних польотів

1. Польоти БпЛА III класу дозволяється проводити з підготовленого до польотів аеродрому та за наявності не менше одного запасного аеродрому (ЗПМ).

2. Польоти БпЛА I та II класів без наявності запасного аеродрому (ЗПМ, НЗПМ) дозволяється проводити в районі польотів, який визначений ІВП аеродрому (ЗПМ) (рішенням командира частини (начальника установи) на польоти БпЛА на НЗПМ).

3. Польоти (льотна зміна) починаються(ється) і закінчуються(ється) у встановлений плановою таблицею польотів час.

4. Під час проведення польотів у декілька льотних змін між ними повинна бути перерва не менше 30 хвилин для підготовки аеродрому до польотів у наступну льотну зміну.

5. Порядок проведення польотів у районі аеродрому, одночасних польотів БпЛА різних типів, а також одночасного виконання польотів БпЛА та пілотованих ПС з одного аеродрому (ЗПМ) визначається в ІВП. Змінювати встановлений ІВП порядок виконання польотів у районі аеродрому дозволяється тільки командирам зовнішніх екіпажів БпЛА (командирам екіпажів ПС), які заходять на вимушену (екстрену) посадку, з дозволу керівника польотів (далі - КрП) на аеродромі.

6. Під час одночасних польотів БпЛА різних типів, а також одночасних польотів БпЛА та пілотованих ПС з одного аеродрому (ЗПМ) розробляються відповідні заходи БЗП для авіаційного персоналу з визначенням режимів польоту, безпечних часових інтервалів, порядку ешелонування, здійснення радіолокаційного контролю тощо.

7. Під час виконання польотів БпЛА зобов'язані забезпечувати безпечне ешелонування відносно пілотованих ПС відповідно до Правил ПДА.

8. Під час виконання одночасних польотів БпЛА (ПС) різних ЦОВВ, видів ЗСУ, ІВФ, установ та організацій приймання і випускання поодиноких БпЛА (ПС), УПР на аеродромі здійснюються на єдиних

каналах управління.

9. Під час виконання польотів БпЛА на робочому місці ПДП зовнішнього пілота обов'язково мають бути:
польотна карта (електронний планшет);
схеми польотів у районі аеродрому (ЗПМ, НЗПМ);
дані про роботу засобів зв'язку і РТЗ польотів (за наявності);
документи аеронавігаційної інформації (далі - АНІ) (виписки з них);
штурманський план польоту (далі - ШПП);
інженерно-штурманський розрахунок (далі - ІШР);
завірена копія реєстраційного посвідчення БпАК (БпЛА, ПДП);
завірена копія сертифіката льотної придатності державного ПС;
план (схема) зв'язку (при перельотах);
інші документи та довідкові дані, необхідні для успішного виконання польоту.

10. Перед початком польотів (льотної зміни) КрП на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) заслуховує доповіді осіб ГкрП зі своїх робочих місць про готовність до безпосереднього керівництва польотами, дає команди на підйом авіаційного прапора на сигнальній щоглі командно-диспетчерського пункту (далі - КДП) (ПУА), пуск двох зелених сигнальних ракет та на запуск двигуна(ів) першого БпЛА, який планується до зльоту.

11. Після закінчення польотів (льотної зміни) (після зарулювання БпЛА на стоянку і вимкнення двигуна(ів) (зупинки гвинтів)) за командою КрП на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) проводиться спуск авіаційного прапора і пуск двох червоних сигнальних ракет.

12. У разі зміни маршрутів, полігона та інших умов виконання завдання, а також у разі невідповідності метеорологічних умов рівню підготовки зовнішніх пілотів (операторів) і завданням, які виконуються, початок польотів може бути перенесений на більш пізній строк. У цьому випадку закінчення польотів може бути перенесене з дозволу вищого командира (керівника), але не більше ніж на 2 години.

13. Польоти проводяться відповідно до планової таблиці польотів.

14. Усі зміни польотних завдань зовнішніх екіпажів вносяться до планової таблиці польотів та доводяться до командирів зовнішніх екіпажів, осіб ГкрП і старшого інженера польотів (за потреби).

15. У разі зміни метеорологічних умов під час льотної зміни і наближення їх значень до граничних для певного варіанта планової таблиці польотів командир частини (начальник установи, старший льотної зміни) зобов'язаний прийняти рішення щодо продовження (припинення) польотів або переходу до польотів за іншим варіантом планової таблиці польотів.

16. Під час переходу до польотів за іншим варіантом планової таблиці польотів польоти припиняються, надаються передпольотні вказівки про порядок їх подальшого проведення.

17. Рішення про припинення польотів на аеродромі може приймати КрП на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) з подальшою доповіддю командира частини (начальнику установи, старшому льотної зміни).

18. Рішення про припинення польотів на полігоні може приймати КрП на полігоні з подальшою доповіддю командира частини (начальнику установи, старшому льотної зміни) та КрП на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ).

19. Час між закінченням польотів за одним варіантом планової таблиці польотів і початком польотів за іншим має становити не менше 30 хвилин.

2. Виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами

1. Запускати двигун БпЛА на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) без дозволу КрП на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) (чергового по прийому) забороняється.

2. Руління і буксирування БпЛА по аеродрому (ЗПМ) у період проведення польотів без дозволу КрП на аеродромі (ЗПМ) забороняються.

3. Запуск двигуна(ів) БпЛА проводиться за командою КрП на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) або без його команди (тільки під час польотів з обмеженим використанням засобів зв'язку) з дотриманням заходів безпеки.

4. Забороняється запускати двигун(и) у разі:

1) відсутності засобів пожежогасіння (на місці запуску);

2) без гальмівних колодок під колесами шасі (крім БпЛА вертолітного типу);

3) несправності гальмівної системи БпЛА та без використання стоянкового гальма;

4) якщо струмінь газу від двигуна(ів) може пошкодити інші ПС, БпЛА або обладнання аеродрому (ЗПМ, НЗПМ);

5) якщо в напрямку запуску з катапульти (з руки) знаходяться перешкоди;

6) якщо командир зовнішнього екіпажу не переконався, що команда на запуск доведена та зрозуміла всім членам зовнішнього екіпажу.

5. Рух ПС, БпЛА, автомобілів та інших транспортних засобів попереду і позаду БпЛА з працюючим(и) двигуном(ами) повинен проводитись на відстані, яка забезпечує безпеку руху та виключає потрапляння

сторонніх предметів, пилу (снігу) у працюючий(і) двигун(и).

6. Перед вирулюванням командир зовнішнього екіпажу зобов'язаний: переконатись у готовності зовнішнього екіпажу до вильоту; встановити зв'язок з КрП, який підтримується з моменту запуску до моменту вимкнення двигуна(ів) (зупинки гвинта(ів)) після закінчення польоту. За відсутності двостороннього зв'язку виліт забороняється (за винятком виконання бойового завдання);

перевірити дію гальм, переконатись у відсутності на руліжній доріжці (далі - РД) або злітно-посадковій смузі (далі - ЗПС) перешкод (сторонніх предметів). Вирулювати з несправними гальмами або у разі наявності перешкод (сторонніх предметів) на маршруті руління забороняється.

7. Командир зовнішнього екіпажу БпАК витримує швидкість руління залежно від стану РД, наявності перешкод, польотної маси та умов видимості, але не більше швидкості, встановленої КЛЕ БпЛА, БпАК. Руління поблизу перешкод і місць стоянок (далі - МС) ПС, БпЛА проводиться на швидкості, яка забезпечує негайну зупинку БпЛА під час гальмування.

8. За необхідності проводиться супровід БпЛА, що виконує руління.

9. Відповідальність за безпеку руління у всіх випадках несе командир зовнішнього екіпажу БпАК. Супроводжуючий відповідає за правильність подання команд засобами зв'язку або сигналів відповідно до [додатка 7 до Правил ВП ДА](#).

10. У разі незадовільного стану РД і МС переміщення ПС по льотному полю здійснюється шляхом буксирування. Швидкість буксирування визначається КЛЕ БпАК. На місці командира зовнішнього екіпажу БпАК перебуває зовнішній пілот (оператор) або технік БпАК.

11. Одночасне руління кількох БпЛА (ПС) в одному напрямку проводиться з інтервалами і на дистанціях, які виключають потрапляння в двигун(и) сторонніх предметів, пилу (снігу), піднятих БпЛА (ПС), який рулить попереду.

12. Обгін БпЛА (ПС), який виконує руління, забороняється.

13. Якщо напрямки руління БпЛА (ПС) перетинаються, екіпаж, який бачить справа інший БпЛА (ПС), який (яке) рулить, повинен зупинитись і пропустити його.

14. Під час руління назустріч один одному командир кожного екіпажу зобов'язаний зменшити швидкість руління до мінімальної і триматися правіше, щоб БпЛА (ПС) розійшлися лівими бортами.

15. Зустрічне руління допускається, якщо відстань між закінцівками крил БпЛА (ПС) не менше напіврозмаху крила (для вертольотів та БпЛА вертольотного типу - не менше одного діаметра несучого гвинта) та лише на прямолінійній ділянці РД.

16. Перетинання ЗПС БпЛА, який рулить (буксирується), під час польотів проводиться з дозволу та за командою КрП на аеродромі.

17. Команда на припинення руління передається засобами зв'язку або сигналами відповідно до [додатка 7 до Правил ВП ДА](#). За цією командою командир зовнішнього екіпажу зобов'язаний негайно припинити руління та чекати на подальші вказівки.

18. Для зльоту та посадки БпЛА на ЗПС аеродрому встановлюється єдиний напрямок.

19. Під час визначення напрямку зльоту та посадки враховуються тип БпЛА, швидкість та напрямок вітру відносно ЗПС (ЗПМ, НЗПМ), довжина ЗПС, наявність перешкод, схема польотів БпЛА над аеродромом (ЗПМ, НЗПМ), наявність засобів зв'язку та РТЗ польотів.

20. Вирулювання на ЗПС і зліт проводять з дозволу КрП на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) або помічника КрП (далі - ПКрП) на аеродромі, який надається засобами зв'язку або відповідними сигналами згідно з [додатком 7 до Правил ВП ДА](#).

21. Зліт поодиноких БпЛА або груп БпЛА проводиться в часових інтервалах, вказаних у плановій таблиці польотів і встановлених ІВП.

22. Зліт виконується відповідно до КЛЕ БпАК.

23. Забороняється злітати у випадках, якщо:

- 1) на ЗПС знаходяться інші БпЛА (ПС) або перешкоди;
- 2) БпЛА (ПС), що заходить на посадку, відходить на друге коло;
- 3) виявлено несправності БпЛА, двигуна(ів) і обладнання;
- 4) швидкість вітру (його бокова складова відносно ЗПС) перевищує встановлену КЛЕ БпАК;
- 5) не забезпечується безпека зльоту.

24. Посадка БпЛА проводиться з дозволу КрП (ПКрП) на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ), який надається засобами зв'язку або відповідними сигналами згідно з [додатком 7 до Правил ВП ДА](#).

25. Командир зовнішнього екіпажу, перебуваючи на посадковій прямій, зобов'язаний припинити зниження та відійти на друге коло (виконати повторний захід), якщо:

- 1) спостерігаються небезпечні явища погоди або скупчення птахів, які становлять загрозу для виконання посадки;

- 2) положення БПЛА у просторі чи параметри його руху не забезпечують безпеку посадки;
- 3) у повітряному просторі або на ЗПС (ЗПМ, НЗПМ) з'явилися перешкоди, що загрожують БЗП (посадки);
- 4) за командою КрП на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ).
26. Зліт та посадка БПЛА без дозволу органів УПР аеродрому (ЗПМ, НЗПМ) забороняються.
27. За потреби вимушеної (екстреної) посадки на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) командир зовнішнього екіпажу зобов'язаний доповісти КрП та виконати за його вказівкою вихід на аеродром (ЗПМ, НЗПМ) і захід на посадку способом, який забезпечує безпечну посадку за мінімальний час.
28. БПЛА (ПС), які перебувають у повітрі, зобов'язані звільнити для БПЛА, який виконує вимушену (екстрену) посадку, маршрут (висоту) заходу на посадку і (за потреби) обмежити радіообмін.
29. Після посадки командир зовнішнього екіпажу зобов'язаний без затримки звільнити ЗПС та доповісти про це органу УПР аеродрому (ЗПМ, НЗПМ).
30. Посадка на запасну ЗПС проводиться з дозволу органу УПР аеродрому у випадках, передбачених польотними завданнями, а також за вказівкою органу УПР аеродрому в аварійних ситуаціях.
31. Команда на заборону посадки надається зовнішнім екіпажам засобами зв'язку та/або сигналами згідно з [додатком 7 до Правил ВП ДА](#).
32. Особливості виконання окремих видів польотів викладено в [розділі IX Правил ВП ДА](#).

VIII. Розбір польотів

1. Після виконання польоту БПЛА, а також після закінчення льотної зміни проводиться розбір польотів.
2. Розбір польотів БпАК поділяється на міжпольотний, попередній і повний.
3. Розбір польотів здійснюється відповідно до вимог [розділу VIII Правил ВП ДА](#).

IX. Керівництво польотами безпілотних авіаційних комплексів

1. Керівництво польотами БпАК здійснюється відповідно до вимог [розділів III та XI Правил ВП ДА](#), якщо інше не визначено цими Правилами.
2. Керівництво польотами БпАК полягає в передачі від органу УПР на БпАК умов польоту, команд, інформації зовнішнім пілотам (операторам) та спрямоване на своєчасне і безпечне виконання ними польотних завдань. Органи УПР постійно контролюють дотримання зовнішніми пілотами (операторами) заданого режиму польоту та виконання команд, що їм подаються.
3. Керівництво польотами БпАК здійснюється при стійкому двосторонньому зв'язку зовнішнього пілота (оператора) з органом УПР і при безперервному радіолокаційному контролі (за можливості).
4. Органи УПР, які здійснюють керівництво польотами БпАК, зобов'язані постійно знати повітряну, метеорологічну та орнітологічну обстановку в межах встановленої зони відповідальності, інформувати про це зовнішніх пілотів (операторів) та вживати своєчасних заходів з надання їм допомоги у разі виникнення ОВП та наявності небезпечних явищ погоди.
5. Для керівництва польотами на льотну зміну командир частини (начальник установи) призначає ГКрП з числа осіб, які мають відповідну освіту, допуск до керівництва польотами БпАК, придатні до виконання своїх обов'язків за висновком ЛЛК та не мають перерв у керівництві польотами.
6. До складу ГКрП входять:
  - 1) на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) - КрП, черговий штурман (за потреби);
  - 2) на полігоні (майданчику цільового призначення) - КрП на полігоні (майданчику цільового призначення).
- Крім вказаних посадових осіб, за рішенням командира частини (начальника установи) до складу ГКрП можуть включатись інші посадові особи згідно з [розділом XI Правил ВП ДА](#), які мають відповідні допуски.
7. КрП на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) призначається з числа керівного складу частини (установи) БпАК, заступників командирів підрозділів БпАК (штурманів ескадрилей), інших посадових осіб частини (установи) та вищих начальників. На період виконання польотів КрП на аеродромі (ЗПМ, НЗПМ) підпорядковується командир частини (начальнику установи, старшому льотної зміни).
8. Черговий штурман призначається з числа заступників командирів ескадрилей, штурманів підрозділів БпАК, зовнішніх пілотів (операторів) БпАК, які мають відповідний допуск до керівництва польотами.
9. КрП на полігоні (майданчику цільового призначення) призначається з числа зовнішніх пілотів (операторів), які допущені до керівництва польотами БпАК на полігоні (майданчику цільового призначення):
  - в окремому загоні (взводі, відділенні) - з числа зовнішніх пілотів (операторів) БпАК;
  - в окремій ескадрильї - з числа командирів (штурманів) ланок;
  - у частині (установі) - з числа заступників командирів (штурманів) ескадрилей та вище.
10. У разі одночасних польотів БПЛА двох та більше частин (установ) на льотно-методичних зборах, авіаційних навчаннях КрП на полігоні призначається наказом командира (начальника) відповідного ОУ,

який організовує та проводить збори (навчання, польоти), з числа підготовлених КрП на полігоні, які займають посади заступників командирів (начальників), старших штурманів, начальників повітряно-вогневої підготовки частин (установ). КрП на полігоні (ГКрП на полігоні) визначається керівником зборів (навчань) на кожну льотну зміну.

11. Усі особи ГКрП зобов'язані здійснювати управління польотами БпАК відповідно до встановленої для них методики роботи і фразеології радіообміну і відповідають за безпеку польотів зовнішніх екіпажів БпАК, які перебувають під їх управлінням, в обсязі функціональних обов'язків.

12. Під час керівництва польотами БпАК КрП повинен мати таку документацію:

планова таблиця польотів на льотну зміну;

ІВП (схема району виконання польотів);

КЛЕ БпАК, які виконують польоти в цю зміну;

[Повітряний кодекс України](#);

[Положення про ВППУ](#);

(абзац шостий пункту 12 розділу IX із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства оборони України від 08.01.2020 р. N 2)

[Правила ВППУ](#);

(пункт 12 розділу IX доповнено новим абзацом сьомим згідно з наказом Міністерства оборони України від 08.01.2020 р. N 2, у зв'язку з цим абзаци сьомий - двадцять другий вважати відповідно абзацами восьмим - двадцять третім)

[Правила ПДА](#);

[Правила ВП ДА](#);

ці Правила;

документи АНІ;

пам'ятка персоналу ГКрП щодо дій під час ОВП;

витяг з плану взаємодії частини (установи) зі структурним підрозділом району (області) Державної служби України з надзвичайних ситуацій під час спільних дій у разі виникнення надзвичайної ситуації;

схема повітряного руху в районі польотів;

схема розміщення засобів зв'язку і РТЗ польотів у районі польотів (за їх наявності);

схема орієнтирів для визначення дальності горизонтальної видимості вдень та вночі;

бюлетень погоди на період польотів;

дані про фактичну погоду в районі польотів (за необхідності - в районі запасного аеродрому, ЗПМ, НЗПМ);

дані радіолокаційної розвідки погоди (за наявності радіолокаційних засобів);

таблиця критичних значень метеорологічних елементів та умов, за яких польоти обмежуються або припиняються;

таблиця природного освітлення;

таблиця максимально допустимої швидкості руху під час зльоту і посадки за типами БпЛА, а також графік для визначення бокової складової вітру;

витяг з інструкції щодо первинних дій посадових осіб у разі виникнення авіаційної події.

13. КрП на полігоні має документацію, встановлену відповідними службовими документами щодо полігонної служби.

14. Контроль за наявністю документів у ГКрП та їх своєчасним оновленням покладається на заступника командира частини (заступника начальника установи).

15. Для керівництва польотами зони відповідальності ГКрП встановлюються:

на аеродромі (ЗПМ) - в ІВП;

на НЗПМ - у рішенні командира частини (начальника установи).

16. КрП особисто та через осіб ГКрП керує польотами БпАК. Керівництво польотами БпАК здійснюється за даними спостереження за БпЛА візуально, за допомогою радіотехнічних засобів, за доповідями зовнішніх пілотів (операторів) БпАК.

17. КрП забороняється відволікатися від візуального спостереження за БпЛА, які виконують зліт та посадку.

18. Під час виконання БпЛА польотних завдань в аеродромній зоні КрП обмежує зльоти і посадки інших БпЛА (ПС) для виключення їх небезпечного зближення. Особливості розподілу повітряного простору та керівництва польотами на всіх етапах польоту визначаються ІВП, а під час виконання польотів на НЗПМ - у рішенні командира частини (начальника установи).

Х. Особливості організації і виконання польотів безпілотних авіаційних комплексів з непозначених злітно-посадкових майданчиків

1. Порядок виконання навчально-тренувальних польотів БпАК на НЗПМ визначається в рішенні командира частини (начальника установи), у якому вказуються:

- 1) назва НЗПМ (як правило, надається назва розташованого поблизу від нього населеного пункту або характерного орієнтира);
- 2) належність НЗПМ до підрозділу (частини, установи) та вид застосування (виконуваних робіт);
- 3) розташування відносно найближчого населеного пункту або характерного орієнтира (вказується напрямок відносно сторін світу і відстань від центру НЗПМ до найближчого населеного пункту або характерного орієнтира, за яким визначена назва майданчика);
- 4) форма НЗПМ (квадрат, коло - радіус або діаметр, прямокутник), розміри НЗПМ (у метрах), схил майданчика (у градусах), ширина бокових смуг безпеки (у метрах), характер поверхні НЗПМ (бетон, залізо, ґрунт), ширина РД (у метрах), форма і розміри МС (у метрах), кількість БпЛА, які можуть знаходитись на НЗПМ одночасно, придатність до експлуатації в різних умовах;
- 5) географічні координати місцезнаходження НЗПМ (з обов'язковою вказівкою системи координат (наприклад, СК-42 або WGS-84)). Геодезичні координати (у форматі градуси, хвилини, секунди) або прямокутні координати (з точністю до метра), висота НЗПМ відносно рівня моря (у метрах), магнітне схилання в районі НЗПМ (з точністю до 1°);
- 6) зона кінцевого етапу заходу на посадку та зона зльоту (форма і розміри), підходи (відкриті, закриті), характер поверхні (рівнина, горбиста місцевість, ліс тощо), ґрунт (піщаний, суглинок, чорнозем, болотистий тощо), наявність та характер трав'яного покриття, основні магнітні курси заходу на посадку або сектори найсприятливіших магнітних шляхових кутів підходу. При складному підході - географічні координати кожного порога зони кінцевого етапу заходу на посадку і зльоту, маркування цих зон (за потреби);
- 7) тип БпАК, який планується використовувати на НЗПМ;
- 8) характерні орієнтири під час підходу до НЗПМ та перешкоди в радіусі 20 км, їх дійсні азимути, відстані та висоти від рівня поверхні землі;
- 9) структура повітряного простору в районі НЗПМ;
- 10) схеми польотів у районі НЗПМ;
- 11) порядок виконання польотів (використання повітряного простору) у районі НЗПМ;
- 12) запасні аеродроми, ЗПМ, НЗПМ;
- 13) склад ГКрП, порядок УПР, засоби зв'язку та РТЗ польотів, які використовуються на НЗПМ;
- 14) метеорологічне забезпечення та мінімум НЗПМ для зльоту і посадки;
- 15) дії екіпажу при небезпечних метеорологічних умовах;
- 16) порядок організації наземного забезпечення польотів;
- 17) розташування споруд, перешкод, що чинять вплив на БЗП;
- 18) порядок зв'язку зі старшим авіаційним начальником на НЗПМ;
- 19) карта району НЗПМ масштабу 1:200000 (1:500000);
- 20) кроки НЗПМ.

Рішення командира частини (начальника установи) на польоти БпАК на НЗПМ підписує начальник штабу частини (установи) та затверджує командир частини (начальник установи).

2. Вибір ділянки місцевості та оцінку ступеня її придатності для облаштування НЗПМ здійснює комісія, що призначається наказом командира частини (начальника установи). Головою комісії обирається один із заступників командира частини (начальника установи). До складу комісії включаються начальник інженерної (інженерно-аеродромної) служби, командир підрозділу БпАК (представник підрозділу БпАК з числа зовнішніх пілотів (операторів) БпАК) та інші посадові особи за потреби.

3. Завдання на польоти БпАК персоналу підрозділу БпАК ставить особисто командир (начальник установи) або посадова особа, яка ним призначена. Підготовку особового складу підрозділу БпАК до польотів організовують і проводять їх безпосередні командири (начальники).

4. Планова таблиця польотів може складатись як на одну, так і на декілька льотних змін.

5. Попередня підготовка до польотів персоналу підрозділу БпАК проводиться на одну або декілька змін. Склад та тривалість попередньої підготовки визначає командир частини (начальник установи).

6. Передпольотну підготовку до польотів персоналу підрозділу БпАК організовує та проводить командир (начальник) цього підрозділу. Передпольотна підготовка проводиться на НЗПМ безпосередньо перед польотами БпАК з урахуванням конкретної метеорологічної, орнітологічної, повітряної та наземної обстановки, що склалася на цей час. У випадку, коли у підрозділі, що складається з однієї - двох осіб, зовнішній пілот (оператор) БпАК є командиром (начальником) цього підрозділу, передпольотні вказівки не

проводяться.

7. Польоти БпАК з НЗПМ дозволяється виконувати вдень та вночі. Вимоги до відбору та обладнання НЗПМ для виконання польотів визначаються КЛЕ БпАК.

8. Відхід БпЛА від НЗПМ та вихід на нього здійснюються на висотах та напрямках, які унеможливають зіткнення з іншими БпЛА (ПС) та наземними перешкодами.

9. За потреби негайної (позачергової) посадки на НЗПМ зовнішній пілот (оператор) БпАК доповідає про це КрП на НЗПМ та за його вказівками здійснює вихід БпЛА на НЗПМ і захід на посадку способом, який забезпечує посадку за мінімальний час.

10. За потреби припинення польоту БпЛА зовнішній пілот (оператор) БпАК може використовувати раніше призначені або самостійно підібрані в польоті майданчики, про що негайно доповідає КрП на НЗПМ.

11. Для керівництва польотами на НЗПМ на льотний день командир частини (начальник установи) призначає ГКрП у складі КрП на НЗПМ. За рішенням командира частини (начальника установи) до складу ГКрП за наявності відповідних допусків можуть включатися інші посадові особи, визначені цими Правилами.

12. Місце розташування робочих місць ГКрП визначає командир частини (начальник установи), при цьому забезпечується стійкий двосторонній зв'язок КрП на НЗПМ із зовнішніми пілотами (операторами) БпАК.

13. Під час виконання керівництва польотами БпАК КрП на НЗПМ повинен мати документацію, указану в пункті 12 розділу IX цих Правил, та рішення командира частини (начальника установи) на польоти БпАК на НЗПМ. Контроль наявності документації на ПУА, її своєчасне оновлення відповідно до змін, які надходять, здійснює командир частини (начальник установи).

14. У разі термінових вильотів на НЗПМ БпЛА I класу приймається рішення на терміновий виліт безпілотного авіаційного комплексу з неопозначеного злітно-посадкового майданчика (додаток 6), рекогносцировка місцевості може не проводитися, ГКрП може не призначатися, при цьому рішення та дозвіл на термінове використання повітряного простору надаються відповідно до [пункту 24 Положення про ВППУ](#), [пункту 17 розділу VI](#) та [пунктів 10, 11 розділу VIII Правил ВППУ](#).

(пункт 14 розділу X із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства оборони України від 08.01.2020 р. N 2)

XI. Виконання польотів БпАК в особливих випадках у польоті

1. Втрата керування безпілотним літальним апаратом

1. Порядок дій зовнішнього екіпажу у разі втрати керування БпАК визначається КЛЕ БпАК, ІВП та у рішенні командира частини (начальника установи) на виконання польотів з НЗПМ.

2. У разі втрати керування БпЛА зовнішній пілот (оператор) БпАК негайно доповідає органу УПР висоту, місце та напрямок польоту БпЛА і діє за його вказівками.

3. Орган УПР (ОПР) негайно вживає заходів щодо запобігання випадкам небезпечного зближення інших ПС у районі виконання польотів з БпЛА, що втратив керування, та сповіщає чергові сили з протиповітряної оборони.

2. Вимушена посадка безпілотного літального апарата

1. Вимушена посадка за межами аеродрому, ЗПМ, НЗПМ виконується у разі крайньої необхідності, коли неможливо продовжувати політ, і здійснюється відповідно до вимог КЛЕ БпАК.

2. Зовнішній пілот (оператор), який прийняв рішення на виконання вимушеної посадки, повідомляє орган УПР (ОПР) про місце і час передбачуваної посадки.

3. Вимушена посадка на водну поверхню виконується якнайближче до берега або до корабля (судна).

4. Орган УПР (ОПР) у разі отримання повідомлення про вимушену посадку БпЛА зобов'язаний:

визначити місцезнаходження БпЛА;

негайно сповістити відповідний відомчий авіаційний координаційний центр пошуку і рятування.

Начальник Управління регулювання
діяльності державної авіації України

М. Б. Кушнірук

КЛАСИФІКАЦІЯ безпілотних літальних апаратів безпілотних авіаційних комплексів

1. За класами БпЛА БпАК класифікуються як:

1) I клас "Легкі" (злітною масою до 150 кг), до якого належать:

мікро (тактичні) БпЛА БпАК, що мають злітну масу менше 2 кг, радіус дії до 5 км;

міні (тактичні поля бою) БпЛА БпАК, що мають злітну масу від 2 до 15 кг, радіус дії більше 5 км;

малі (тактичні) БпЛА БпАК, що мають злітну масу більше 15 кг, радіус дії більше 25 км. БпЛА I класу запускаються з руки, за допомогою катапульт, мобільних пускових пристроїв або використовують ЗПС (ЗПМ);

2) II клас "Середні" (злітною масою від 150 до 600 кг), до якого належать тактичні (оперативно-тактичні) БпЛА БпАК з радіусом дії більше 50 км. БпЛА II класу запускаються за допомогою катапульт, мобільних пускових пристроїв або використовують ЗПС (ЗПМ);

3) III клас "Важкі" (злітною масою більше 600 кг), до якого належать:

оперативні БпЛА БпАК (medium altitude long endurance - MALE, середньої висоти, довгої тривалості), що застосовуються на висоті до 13700 м (45000 футів) та мають радіус дії більше 200 км;

стратегічні БпЛА БпАК (high altitude long endurance - HALE, великої висоти, довгої тривалості), що застосовуються на висоті до 19800 м (65000 футів) та мають радіус дії більше 200 км. БпЛА III класу потребують ЗПМ зі штучним покриттям.

2. За призначенням БпЛА БпАК класифікуються як:

1) бойові БпЛА БпАК - призначені для виконання бойових завдань, до яких належать:

розвідувальні БпЛА БпАК;

БпЛА БпАК розвідки та цілевказання;

БпЛА БпАК радіоелектронної боротьби;

ударні БпЛА;

БпЛА - перехоплювачі ПС. Бойові БпЛА БпАК можуть мати комбіноване призначення;

2) спеціальні БпЛА БпАК - призначені для виконання спеціальних завдань як ретранслятори та мішені, а також для спостереження та моніторингу об'єктів, території тощо.

3. За типом, місцем базування, способом зльоту та посадки, типом системи керування польотом БпЛА БпАК поділяються на такі:

1) за типом літального апарата:

літаковий тип;

вертолітний тип;

мультироторний;

2) за місцем базування:

наземне базування;

річкове (морське) базування;

повітряне базування;

3) за способом зльоту:

по-літаковому (з розбігу);

по-вертолітному (з місця);

за допомогою засобів запуску (катапульта, пускова установка);

з руки;

універсальний (комбінований);

4) за способом посадки:

по-літаковому (з пробігом);

по-вертолітному (без пробігу);

за допомогою засобів посадки (парашут, гальмівний пристрій тощо);

5) за типом системи керування польотом:

автономні БпЛА БпАК, що здійснюють політ за попередньо введеною програмою та можуть мати аварійний режим приведення БпЛА в точку посадки або режим аварійного припинення польоту;

пілотовані БпЛА БпАК, до яких належать:

БпЛА БпАК з ручним пілотуванням;

БпЛА БпАК, що пілотуються автопілотом;

БпЛА БпАК, що пілотуються за допомогою точок шляху;

БпЛА БпАК з комбінованою системою керування.

4. Зведена класифікація БпЛА БпАК за основними ознаками

Клас	Рівень застосування	Бойовий радіус	Категорія БпЛА БпАК держав - членів НАТО
I клас < 150 кг	мікро (тактичні) злітна маса < 2 кг	до 5 км (зона прямої видимості)	micro
	міні (тактичні поля бою) 2 кг ≤ злітна маса ≤ 15 кг	більше 5 км (зона прямої видимості)	mini
	малі (тактичні) злітна маса > 15 кг	більше 25 км (зона прямої видимості)	small
II клас 150-600 кг	тактичні (оперативно-тактичні)	більше 50 км (зона прямої видимості)	tactical
III клас > 600 кг	оперативні	більше 200 км (поза зоною прямої видимості)	MALE
	стратегічні	більше 200 км (поза зоною прямої видимості)	HALE

Додаток 2

до Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України
(підпункт 1 пункту 6 розділу II)

ВІДОМІСТЬ про безпілотний авіаційний комплекс

Тип БпАК, реєстраційний номер _____

Командир зовнішнього екіпажу БпАК _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Інші зовнішні пілоти (оператори):

_____
_____
_____

Місце зльоту _____
(назва аеродрому, ЗПМ, НЗПМ)

Контактний телефон, адреса електронної пошти _____

Командир (начальник) _____
(підпис, ініціали, прізвище)

М. П.

(додаток 2 із змінами, внесеними згідно з наказом
Міністерства оборони України від 08.01.2020 р. N 2)

Додаток 3

до Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України
(пункт 1 глави 3 розділу V)

ВИМОГИ до базового кваліфікаційного рівня зовнішнього пілота (оператора) безпілотного авіаційного комплексу

1. Основні вимоги

1. Базова кваліфікація зовнішнього пілота (оператора) БпАК складається з чотирьох базових кваліфікаційних рівнів (далі - БКР), що відповідають вимогам, які висуваються Міжнародною організацією цивільної авіації до пілотованих ПС, та стандартам НАТО стосовно підготовки зовнішніх пілотів (операторів) БпАК.

2. Теоретичні та практичні програми навчання (далі - КБП) зовнішніх пілотів (операторів) БпАК

розробляються ОУ ЗСУ, ЦОВВ та ІВФ відповідно до вимог БКР за погодженням з уповноваженим структурним підрозділом Міністерства оборони України з питань регулювання діяльності державної авіації України.

(пункт 2 глави 1 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства оборони України від 08.01.2020 р. N 2)

3. Зовнішні пілоти (оператори) БпАК проходять повну теоретичну підготовку, еквівалентну підготовці екіпажів пілотованих ПС, що включає отримання базових знань, а саме про:

- 1) структуру та порядок використання повітряного простору України (далі - ПП України);
- 2) порядок УПР та правила польотів;
- 3) аеродинаміку (практичну аеродинаміку);
- 4) конструкцію БпАК;
- 5) льотну та технічну експлуатацію БпАК;
- 6) повітряну навігацію;
- 7) авіаційну метеорологію;
- 8) порядок ведення радіозв'язку (у тому числі авіаційною англійською мовою (ІКАО, рівень 4));
- 9) виконання бойових (спеціальних) завдань;
- 10) безпеку польотів.

4. Зовнішні пілоти (оператори) БпАК проходять повну програму практичної льотної підготовки, яка складається з льотної підготовки на БпАК та підготовки на тренажно-моделюючому комплексі БпАК. Льотна підготовка забезпечує зовнішнім пілотам (операторам) БпАК можливість продемонструвати навички та вміння у керуванні БпАК (БпЛА, ПДП) у всьому діапазоні його висот і швидкостей, включаючи дії в ОВП на будь-якому етапі польоту.

2. Знання (навички/уміння) БКР І

1. Порядок підготовки до виконання бойового (спеціального) завдання:

1) загальна підготовка:

авіаційна метеорологія;
тактико-технічні дані (ТТД) та обмеження БпАК;
структура ПП України (району польотів), документи АНІ;
керівні документи з організації, проведення польотів та використання ПП України;
використання польотних та топографічних карт;
вибір маршрутів польоту відповідно до умов виконання завдання;
складання штурманського плану польоту;
виконання штурманських розрахунків польоту вручну;
виконання інженерно-штурманських розрахунків польоту;
дії в ОВП;
планування польоту (вильоту та прибуття БпЛА);
використання комп'ютеризованих систем планування польоту;
з'ясування польотного завдання (бойового, штурманського розпорядження (АТО/АСО));
управління діями екіпажу;

2) зв'язок:

порядок організації зв'язку та рубежі передачі управління між ПУА;
функціонування та порядок застосування бортових систем зв'язку;
функціонування та порядок застосування ліній передачі даних;

3) експлуатація БпАК:

аеродинаміка та динаміка польоту (практична аеродинаміка);
експлуатація навігаційних систем;
виявлення та уникнення небезпечних явищ погоди;
особливості виконання польотів на малих та гранично малих висотах;
дії з обладнанням ПДП в аварійних ситуаціях (дії в ОВП);
дії з обладнанням ПДП під час ручного управління БпЛА;
КЛЕ БпАК.

2. Безпосередня підготовка та виконання польоту:

1) передпольотна підготовка:

постановка завдання на польоти;
вивчення завдання на польоти;
вивчення метеообстановки;
планування польоту за ПВП;
вибір основного та запасних маршрутів;

вибір висот польоту на маршруті на основі аеронавігаційних даних;
підготовка польотних (топографічних) карт;
виконання передпольотної перевірки БпАК;
виконання зовнішнього контрольного огляду БпАК;
перевірка відповідних комунікацій (зв'язку, командної лінії тощо);
відмітка в журналі підготовки БпАК про готовність БпАК;
виконання перевірки показань приладів ПДП;
виконання перевірки відповідності показань GPS;
отримання відповідних обмежень та дозволів на політ;
виконання перевірки готовності до зльоту;

2) виконання польоту:

здійснення зльоту, набору висоти за контрольними точками (вихід на контрольні точки);
встановлення заданої швидкості польоту;
набір та дотримання заданої висоти польоту;
виконання перевірки систем БпАК після зльоту;
дотримання заданого режиму польоту БпЛА;
ведення орієнтування в польоті;
використання карти для ведення орієнтування;
виконання маневрів в заданій(ому) зоні (районі);
отримання дозволу на виконання завдання в зоні (районі);
встановлення заданих швидкості, курсу, висоти в зоні (районі);
виконання польоту на малій швидкості;
виконання основних (заданих) еволюцій у польоті (розворотів, знижень та наборів висоти тощо);
виконання виведення зі складного положення;
виконання виведення із звалювання;
відновлення втраченого контролю за польотом (керування БпЛА);
зайняття вихідного положення та перевірка систем БпАК перед зниженням і виходом із зони (району);
виконання зниження і виходу із зони (району);
вихід в точку початку маневру для заходу на посадку;
аналіз напрямку та швидкості вітру;
виконання заходу на посадку за встановленими схемами;
дотримання безпечного ешелонування;
ведення обачності на всіх етапах польоту;
переведення та контроль БпЛА у посадкову конфігурацію;
виконання заходу на посадку з рубежу (заходу з прямої);
виконання зниження по глісаді;
виконання заходу на посадку та посадки в автоматичному режимі;
виконання посадки;
виконання пробігу;
виконання зльоту з конвеєра;
виконання відходу на друге коло у разі помилки під час заходу на посадку;
виконання відходу на друге коло з висоти прийняття рішення;
виконання відходу на друге коло з висоти вирівнювання (за командою);
виконання процедур та перевірок після посадки;
демонстрація льотної майстерності під час керування БпЛА (аналіз ситуацій та грамотності у прийнятті рішень);

демонстрація грамотної роботи з органами управління ПДП;
демонстрація дотримання послідовності виконання польотних завдань;

3) політ за ППП (не застосовується);

4) повітряна навігація:

виконання візуального орієнтування;
виконання зчитування карт;
визначення візуальних орієнтирів;
порівняння місцезнаходження БпЛА з картою;
виконання розрахунку фактичної витрати пального (заряду акумуляторів);
виконання штурманських розрахунків у польоті;
визначення поправок з урахуванням вітру в польоті;
розрахунок (уточнення) часу посадки;

контроль за витратою пального в польоті;
виконання процедур у разі втрати зв'язку та/або відмови лінії передачі даних;

5) аварійні ситуації:

виявлення аварійних ситуацій;

здійснення аналізу ситуації та виконання відповідних дій в ОВП;

здійснення доповіді про ОВП (подання сигналу "Лихо");

перевірка працездатності систем під час ОВП;

виконання безперервного керування БпЛА під час ОВП;

виконання термінової посадки;

6) післяпольотні процедури:

виконання визначених перевірок після посадки;

виконання визначених перевірок після вимкнення двигуна(ів);

виконання заходів щодо охорони (захисту) БпАК після польоту;

виконання визначених процедур після посадки (відповідно до КЛЕ);

здійснення відповідних записів у журналі підготовки БпАК;

заповнення польотної документації.

3. Вимоги до інструкторів та випробувачів:

демонстрація розуміння методики навчання;

демонстрація методики теоретичного навчання;

демонстрація методики практичного навчання;

демонстрація льотної майстерності у сфері випробувань;

демонстрація усвідомлення послідовності виконання плану випробувань;

виконання процедур випробування систем;

здійснення аналізу даних випробувань.

3. Знання (навички/уміння) БКР II (додатково до вимог БКР I)

1. Порядок підготовки до виконання бойового (спеціального) завдання:

1) загальна підготовка (без доповнень);

2) зв'язок (без доповнень);

3) експлуатація БпАК:

застосування засобів радіонавігації;

навігація та визначення об'єктів за допомогою радіолокаційних станцій (далі - РЛС).

2. Безпосередня підготовка та виконання польоту:

1) передпольотна підготовка:

розрахунок відповідних даних для виконання зльоту і посадки;

розрахунок польоту з урахуванням вітру за висотами;

подання відповідного плану польоту (флайт-плану);

виконання перевірки обладнання ПДП (робочих місць екіпажу);

виконання перевірки радіонавігаційних систем;

виконання перевірки перед вирулюванням;

отримання дозволу на вирулювання;

вирулювання на місце зльоту;

отримання дозволу на зліт;

2) виконання польоту:

встановлення заданого кута набору висоти;

виконання базових процедур відходу;

виконання набору заданої висоти польоту із заданим кутом набору;

отримання дозволу для заходу на посадку;

виконання заходу на посадку за встановленою схемою;

3) політ за ППП (не застосовується);

4) повітряна навігація:

надання доповідей про своє місцезнаходження;

отримання дозволу на продовження виконання завдання;

здійснення навігації методом обчислення шляху;

порівняння фактичної та розрахункової шляхової швидкості;

порівняння фактичної та розрахункової витрати пального;

використання даних автоматизованих погодно-інформаційних служб, повідомлень про польотні погодні умови;

проведення аналізу стану погоди за повідомленнями;

внесення поправок до маршруту польоту на підставі даних про погоду;
5) аварійні ситуації (без доповнень);
6) післяпольотні процедури:
виконання процедури звільнення ЗПС;
виконання процедури руління до місця стоянки БПЛА;
закриття флайт-плану (доповідь органу УПР про завершення польоту).
3. Вимоги до інструкторів та випробувачів (без доповнень).

4. Знання (навички/уміння) БКР III (додатково до вимог БКР I, II)

1. Порядок підготовки до виконання бойового (спеціального) завдання:
1) загальна підготовка (без доповнень);
2) зв'язок (без доповнень);
3) експлуатація БпАК (без доповнень).
2. Безпосередня підготовка до виконання польоту:
1) перевірка систем спостереження за повітряним рухом (свій-чужий / селективного розпізнавання / попередження зіткнення, датчиків виявлення та уникнення);
2) виконання польоту (без доповнень);
3) політ за ППП:
встановлення та витримання постійної висоти, швидкості та курсу польоту за приладами;
виконання маневрів БПЛА за приладами;
виведення зі складного положення за приладами;
визначення неправильного кута пікірування (звалювання);
використання приладового та навігаційного обладнання в польоті;
визначення швидкості на глісаді;
визначення кута глісади;
дотримання курсу на глісаді;
дії під час виявлення небезпечних явищ погоди та ненавмисного потрапляння в них;
4) повітряна навігація:
виконання вильоту (зльоту) з неосновного аеродрому;
виконання прильоту (посадки) на неосновний аеродром;
здійснення маловисотної навігації;
5) аварійні ситуації (без доповнень);
6) післяпольотні процедури (без доповнень).
3. Вимоги до інструкторів та випробувачів (без доповнень).

5. Знання (навички/уміння) БКР IV (додатково до вимог БКР I, II, III)

1. Порядок підготовки до виконання бойового (спеціального) завдання:
1) загальна підготовка:
знання льотної експлуатації;
правила польотів за приладами;
2) зв'язок (використання супутникового зв'язку (SATCOM));
3) експлуатація БпАК (порядок виконання польотів за приладами).
2. Безпосередня підготовка до виконання польоту:
1) передпольотна підготовка:
планування польоту за ППП;
розрахунок швидкостей польоту;
подання відповідного плану польоту (флайт-плану за формою DD 175 / ICAO 1801);
2) виконання польоту (без доповнень);
3) політ за ППП:
виконання автоматичного / за приладами зльоту, набору та відходу;
виконання перехресної перевірки приладів (розподіл уваги за приладами);
розрахунок курсу перехоплення;
визначення кута (ракурсу) перехоплення;
визначення напрямку перехоплення;
встановлення та дотримання заданого напрямку;
визначення початкової точки (рубежу пуску);
дотримання швидкості перехоплення;
завершення наведення (вихід з атаки);
виконання навігації за ППП;

виконання навігації за контрольними точками;
 компенсування впливу вітру для дотримання заданої лінії шляху;
 визначення траєкторії (маневру);
 наведення за траєкторією (маневром);
 дотримання траєкторії (маневру);
 виконання радіального наведення за траєкторією;
 виконання польоту в зоні очікування (чергування);
 прийом та дотримання інструкцій в зоні очікування (чергування);
 дотримання місцезнаходження в зоні очікування (чергування);
 врахування впливу вітру на місцеположення в зоні очікування (чергування);
 виконання виходу із зони очікування;
 виконання стандартного розвороту на посадкову пряму;
 дотримання стандартних процедур заходу на посадку за приладами;
 дотримання черговості заходу (в повітряному просторі);
 дотримання схеми зниження (виконання зниження на маршруті);
 визначення кута зниження;
 виконання польоту в хмарах (пробивання хмар);
 отримання дозволу органу УПР;
 дотримання вказівок органу УПР;
 виконання виходу із хмар;
 виконання зниження;
 виконання заходу на посадку за приладами;
 дотримання радіонавігаційних схем заходу на посадку;
 виконання вказівок органу УПР під час заходу на посадку;
 виконання розвороту на визначений курс;
 дотримання визначеної висоти;
 дотримання встановленого (визначеного) повітряного простору;
 дотримання меж зони очікування;
 використання РЛС точного заходу на посадку (дії за вказівками керівника зони посадки (далі - КрЗП));
 розрахунок поправок на посадковому курсі;
 переведення та контроль БПЛА у посадкову конфігурацію;
 використання РЛС неточного заходу на посадку;
 виконання неточного заходу на посадку за приладами без використання авіагоризонту;
 виконання заходу на посадку з частковою відмовою системи керування;
 використання РЛС точного заходу на посадку без використання авіагоризонту (дії за вказівками КрЗП);
 дотримання швидкості на глісаді;
 дотримання кута глісади;
 дотримання курсу на глісаді;
 перехід від приладового до візуального польоту на глісаді;
 візуальне визначення точки зниження;
 вихід в точку початку вирівнювання;
 вихід на ЗПС на мінімальній висоті зниження (MDA);
 виконання заходу на посадку з кола;
 дотримання процедури відходу на друге коло;
 отримання дозволу органу УПР на відхід на друге коло;
 контроль та дотримання заданих режимів під час відходу на друге коло;
 визначення несприятливих погодних умов та небезпечних явищ погоди, які впливають на виконання польоту;
 отримання та виконання вказівок органу УПР під час польоту за ППП;
 4) повітряна навігація (виконання процедур у разі втрати зв'язку та/або відмови лінії передачі даних);
 5) аварійні ситуації (порядок дій у разі втрати лінії передачі даних C2);
 6) післяпольотні процедури (без доповнень).
 3. Вимоги до інструкторів та випробувачів (без доповнень).

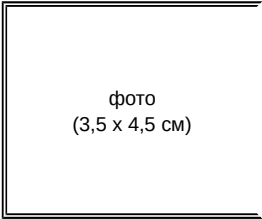

фото
(3,5 x 4,5 см)

КНИЖКА
зовнішнього пілота (оператора) безпілотних авіаційних комплексів

(прізвище)

(ім'я, по батькові)

I. Загальні відомості

1. Займана посада _____
2. Військове (спеціальне) звання _____
3. Дата народження _____
4. Освіта _____
(найменування навчального закладу, рік його закінчення)
5. Керування БпЛА з _____ року
6. Особистий номер _____

II. Кількість та тривалість керувань безпілотними повітряними суднами (БпЛА) (наліт БпЛА)
(станом на 01 січня _____ року)

Тип БпА К, БпЛ А, ПДП	Ча с до би	Кількіс ть керува нь БпЛА	Тривалість керувань БпЛА (наліт БпЛА)												Ви кон ан ня зль оту в авт ом ати чн ом у ре жи мі	Ви кон ан ня зль оту в руч но му ре жи мі	Ви кон ан ня поса дки в авт ом ати чн ом у ре жи мі	Вико нанн я поса дки в ручн ому реж имі
			загальна	у тому числі														
				в автоматичн ому режимі	у ручному режимі	з них												
						одночасн о кількома БпЛА	у СМУ		в умовах завад									
год .	хв.	год .	хв.	го д. .	хв.	год .	хв.	год .	хв.	год .	хв.							

III. Допуски зовнішнього пілота (оператора) безпілотного авіаційного комплексу до керування безпілотними
повітряними суднами (безпілотними літальними апаратами) вдень

Дата	Вид допуску до керування дистанційно керованими повітряними суднами	Тип безпілотного авіаційного комплексу (БпЛА, ПДП)	Посада, військове (спеціальне) звання, підпис, ініціали, прізвище посадової особи, яка надала допуск

IV. Допуски зовнішнього пілота (оператора) безпілотного авіаційного комплексу до керування безпілотними повітряними суднами (безпілотними літальними апаратами) вночі

Дата	Вид допуску до керування дистанційно керованими повітряними суднами	Тип безпілотного авіаційного комплексу (БпЛА, ПДП)	Посада, військове (спеціальне) звання, підпис, ініціали, прізвище посадової особи, яка надала допуск

V. Базовий кваліфікаційний рівень, класна кваліфікація

VI. Річні підсумки роботи

Рік	Тип БпА К, БпЛ А, ПДП	Час доби	Кількість керувань БпЛА	Тривалість керувань БпЛА (наліт БпЛА)										Виконання зльоту в автоматичному режимі	Виконання зльоту в ручному режимі	Виконання посадки в автоматичному режимі	Виконання посадки в ручному режимі			
				загальна	у тому числі															
					в автоматичному режимі	у ручному режимі	з них													
							одночасно кількома БпЛА	у СМУ		в умовах завад										
								год	хв.	год	хв.	год	хв.					год	хв.	год

VII. Поденний облік роботи

_____ (місяць, рік)

Чи сл о, мі ся ць, рік	Ти п Бп АК , Бп ЛА , ПД П	Ке ру - ва нн я Бп Л А як ін ст рук то р	Номер вправи та стисли й зміст завдан ня	К і ль к і ст ь к е ру ва н ь Б п Л А	Тривалість керувань БпЛА (наліт БпЛА)												В и с о та п о ль о т у (м а к с / м і н) , к м	М е т е о ро - ло гі чні ум ов и в п о ль оті	Ре ж и м ви ко - на нн я з ль о ту	Ре ж и м ви ко - на нн я по са дк и	О ці нк а бо йо во го за ст ос у - ва нн я
					у тому числі																
					загальн а	в автомати ч- ному режимі		у ручному режимі		з них						в умовах завад					
										одночас но кільком а БпЛА		у СМУ									
го Д.	хв .	го Д.	хв.	го Д.	хв .	го Д.	хв .	го Д.	хв .	го Д.	хв .	го Д.	хв .								

VIII. Результати проведення перевірок теоретичних знань та тренажів

N з/п	Назва дисципліни (вид тренажу)	Дата проведення перевірки (тренажу)	Оцінка	Посадова особа, яка проводила перевірку (тренаж)	Підпис посадової особи, яка проводила перевірку (тренаж)

IX. Результати проведення льотних перевірок

_____

_____

X. Облік тренувань на тренажерах

Рік, місяць	Тривалість тренування	Рік, місяць	Тривалість тренування	Рік, місяць	Тривалість тренування

XI. Авіаційні події та інциденти

Дата	Тип БпАК, БпЛА, ПДП	Класифікація, обставини (стисло), причини та винуватець авіаційної події, інциденту

Правила ведення Книжки зовнішнього пілота (оператора)

1. Книжка призначена для обліку кількості й тривалості керувань БпЛА (нальоту БпЛА), а також для обліку й контролю за рівнем підготовки зовнішніх пілотів (операторів) БпАК та ведеться кожним зовнішнім пілотом (оператором) БпАК.

2. Книжка заводиться у ВНЗ (організації, яка проводить навчання, частині, установі) перед початком практичного навчання або у разі призначення на посаду, яка пов'язана з керуванням БпЛА. Книжка прошнуровується та скріплюється гербовою печаткою частини (установи), яка проводила навчання.

3. Книжка видається зовнішнім пілотам (операторам) БпАК і знаходиться у них протягом усієї діяльності, пов'язаної з керуванням БпЛА. Зовнішні пілоти (оператори) зобов'язані зберігати свої Книжки від псування (втрати).

4. Книжку заповнює особисто її власник. Усі записи та підписи виконуються акуратно та розбірливо чорнилами фіолетового або синього кольору.

5. Записи в підсумкових відомостях, що вказані в розділах II, VI, VII, VIII, X, XI Книжки, своїм підписом засвідчують:

- у ВНЗ (організації, яка проводить навчання) - керівник ВНЗ (організації, яка проводить навчання);
  - у частині (установі) - начальник штабу військової частини (установи);
  - в ОУ ЗСУ, ЦОВВ та ІВФ державної авіації - начальник штабу ОУ.
- Підписи засвідчуються гербовою печаткою частини (установи).

6. Відомості, наведені в розділах III, IV Книжки, засвідчує своїм підписом командир (начальник) або посадова особа, яка надала допуск зовнішньому пілоту (оператору) БпАК до керування БпЛА, відомості, які вказуються в розділі IX Книжки, - посадова особа, яка здійснювала перевірку.

7. Правильність оформлення Книжки та достовірність відомостей контролює безпосередній начальник зовнішнього пілота (оператора) БпАК не рідше одного разу на квартал.

8. У розділі II Книжки відомості записуються за типами БпАК (БпЛА, ПДП), включаючи кількість та тривалість керувань БпЛА (наліт БпЛА) за період навчання у ВНЗ (організації, яка проводила навчання), окремо щодо керувань БпЛА, виконаних вдень, з підбиттям підсумків та щодо керувань вночі з підбиттям підсумків з подальшим підбиттям загального підсумку. Тривалість керування БпЛА (час нальоту БпЛА) в дистанційному режимі слід рахувати з моменту переходу керування БпЛА на дистанційний режим і до моменту переходу керування БпЛА на автоматичний режим. Кількість та тривалість керувань БпЛА (наліт БпЛА) як інструктор удень і вночі вказуються окремо щодо кожного типу БпЛА, ПДП, БпАК.

9. У розділах III, IV Книжки записуються допуски зовнішнього пілота (оператора) БпАК до керування за типами БпЛА, ПДП, БпАК удень, уночі, а також як інструктор.

10. У розділі V Книжки вказуються відомості про досягнутий БКР та кваліфікацію зовнішнього пілота (оператора) БпАК.

11. У розділі VI Книжки дані про кількість та тривалість керувань БпЛА (наліт БпЛА) вказуються щодо кожного типу БпЛА, ПДП, БпАК окремо щодо керувань БпЛА, які виконані вдень, з підбиттям підсумків та щодо керувань БпЛА, виконаних вночі, з підбиттям підсумків, а потім підбивається загальний підсумок керувань БпЛА за календарний рік. Кількість та тривалість керувань БпЛА (наліт БпЛА) як інструктор удень і вночі вказуються окремо щодо кожного типу БпЛА, ПДП, БпАК.

12. У разі оформлення нової Книжки річні підсумки переносяться до неї зі старої Книжки за всі роки, які пройшли після закінчення ВНЗ (навчання в організації, яка його проводила), а за останній рік, який передував оформленню Книжки, - щодо кожного типу БпЛА, ПДП, БпАК окремо щодо керувань БпЛА удень з підбиттям підсумків та щодо керувань БпЛА вночі з подальшим підбиттям загального підсумку.

13. У розділі VII Книжки перераховуються послідовно усі вправи (завдання), виконані протягом льотної зміни (дня, ночі):

1) під час оформлення керувань БпЛА, виконаних вдень, у графі "Час доби" ставиться літера Д, виконаних вночі, - літера Н;

2) під час оформлення керувань БпЛА як інструктор у графі "Керування БпЛА як інструктор" ставиться літера І;

3) під час розкриття змісту вправи (завдання) допускаються загальноприйняті скорочення;

4) у графі "Висота польоту (макс/мін), км" вказуються:

у чисельнику - максимальна висота польоту;

у знаменнику - мінімальна висота польоту;

5) у графі "Метеорологічні умови під час польоту" запис робиться у такому порядку: кількість хмар в балах, далі через дріб у чисельнику - висота верхньої межі хмар, у знаменнику - висота нижньої межі хмар у метрах, далі - польотна видимість у кілометрах;

6) у графах "Режим виконання зльоту" та "Режим виконання посадки" запис робиться скорочено (залежно від способу керування БПЛА на зльоті та під час заходу на посадку): А - автоматично, Р - вручну;

7) у кінці кожного місяця підбиваються підсумки за всіма графами, за типами БПЛА, ПДП, БпАК окремо щодо керувань вдень з підбиттям підсумків та щодо керувань вночі з підбиттям підсумків та подальшим підбиттям загальних підсумків;

8) кількість та тривалість керувань БПЛА (наліт БПЛА) як інструктор зазначаються згідно з пунктом 7 розділу VIII Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України, затверджених наказом Міністерства оборони України від 08 грудня 2016 року N 661 (далі - Правила).

14. Розділ VIII Книжки заповнюється на підставі складання записів під час проведення підготовки на допуск до самостійного керування БПЛА (виконання обов'язків зовнішнього пілота (оператора) БпАК).

15. Результати льотних перевірок записуються в розділі IX у такому порядку:

1) у лівому верхньому куті у стовпчик вказуються дата, тип БПЛА ПДП, БпАК та час доби;

2) у правій частині сторінки зверху вказуються номер вправи КБП, її назва та метеорологічні умови;

3) результати перевірки елементів польоту записуються в послідовності їх виконання з виставленням оцінки за кожен елемент відповідно до нормативів КБП, при цьому вказується, в якому режимі (автоматичному чи ручному) виконувалось керування БПЛА;

4) у кінці виставляється загальна оцінка за політ та записується висновок.

16. Розділ X Книжки заповнюється раз на місяць, підсумки підбиваються за календарний рік.

17. Розділ XI заповнюється після закінчення розслідування авіаційної події або інциденту, коли зроблено остаточний висновок про їх причини.

18. У разі неможливості внесення записів хоча б до одного із розділів Книжки через відсутність не заповнених текстом сторінок заводиться нова Книжка, до якої записуються (переносяться зі старої Книжки) дані розділів I - VI, VIII, IX і дані розділу XI (на момент заведення Книжки). Усі дані, записані в нову Книжку (перенесені зі старої Книжки), засвідчуються підписами і печатками згідно з вимогами пункту 5 цього додатка.

19. У разі припинення діяльності, пов'язаної з керуванням БПЛА, у розділах VI, VII Книжки підбиваються підсумки, які засвідчуються відповідно до вимог пункту 6 глави 4 розділу V Правил.

20. Вносити до Книжки записи, не передбачені Правилами, заборонено.

Додаток 5

до Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України
(пункт 1 глави 6 розділу V)

Максимальні перерви у тренувальних польотах у різних метеорологічних умовах для зовнішніх пілотів (операторів) безпілотних авіаційних комплексів (у місяцях)

Метеоумови польоту	Період доби	Зовнішні пілоти (оператори) БпАК		
		снайпери, 1 класу	2 класу	3 класу, без класу
Прості метеорологічні умови	день	3,5	3,0	2,0
	ніч	3,0	2,5	1,5
Складні метеорологічні умови	день	3,0	2,5	1,5
	ніч	2,5	2,0	1,0

Додаток 6

до Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України
(пункт 14 розділу X)

РІШЕННЯ
на терміновий виліт безпілотного авіаційного комплексу з
непозначеного злітно-посадкового майданчика

1. Назва НЗПМ, координати _____
_____ (координати вказуються в системі WGS-84)
2. Підрозділ, який застосовує БпАК _____
_____ (найменування підрозділу, військової частини (установи), тип БпАК)
3. Зовнішній пілот (оператор) БпАК _____
_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
4. Період резервування повітряного простору _____
_____
_____ (початок та кінець діяльності)
5. Розмір зарезервованого повітряного простору _____
_____
_____ (географічні координати району, висота)
6. Посадова особа, через яку резервувався повітряний простір _____
_____
_____ (орган УПР (ОУ ЦОВВ та видів ЗСУ), посада, прізвище, ім'я, по батькові)
- Командир частини (начальник установи) _____ (ініціали, прізвище)
- М. П.